

ОРЕДНО—
ВЕКОВНИ
КИТАЙСКИ
НОВЕЛИ

Народна култура

СРЕДНОВЕКОВНИ КИТАЙСКИ НОВЕЛИ

Превод: Бора Беливанова

chitanka.info

БОРА БЕЛИВАНОВА

ПРЕДГОВОР

Когато се заговори за Средни векове в китайската история и по-конкретно в китайската литература, трябва да се има пред вид периодът от III до XVII в. — период, твърде продължителен, наситен със събития, а що се отнася до прояви в областта на литературата — отбелязан с два „златни века“: на поезията и на драмата, и с цяла поредица имена на талантиливи творци с общокитайско и световно значение.

По стара китайска традиция този период, който съответствува на европейското понятие „Средни векове“, в Китай се дели на епохи или по-точно — на династии, в чиито рамки, с по-голям или по-малък успех, се вмъква развитието на отделните жанрове и на литературата като цяло. Така например достатъчно е да кажете „танска поезия“, за да стане ясно, че имате пред вид периода от VII до X в., т.е. времето на династия Тан, когато са живели, вдъхновено са творили и най-често са угасвали в заточение личности като бунтаря-епикуреец Ли Бо, Ду Фу — поета на нещастните и обезправените, Ван Вей — поет и художник, забележителен пейзажист, за когото казвали, че стиховете му са картини, а картините му — стихове, Бо Цзюй-и — поета-певец на народа и по най-общи пресмятания още две хиляди двеста деветдесет и шест поети!

Времето на династия Тан е знаменателно в много отношения. Преди всичко, постигнатото тогава обединение на Китай дава възможност да възникне една от най-силните държави в света по онова време, стабилна вътрешно и авторитетна в политическо и икономическо отношение за редица далекоизточни и средноазиатски държави и племена.

В областта на културата през този период може да се говори за истински разцвет. Точните науки, особено математиката, отбелязват такива достижения, като създаване на обобщаващия труд „Древна аритметика“, установяване на астрономически и физически закони и

т.н. Ако си послужим пак с цифрите, дори като вземем под внимание тяхната все пак относителна по онова време точност, можем да говорим за съществуването на една армия от 3260 учени-математици през VII век. Още по-рано, около VI в., е регистрирана появата на ксилографията. Огромните императорски, държавни и частни библиотеки (в тях понякога се наброяват по стотина хиляди „цзюана“, т.е. тома) се попълват вече много по-изобилно и по-редовно, избягната е опасността от изчезване на редки, трудно и бавно размножавани ръкописи.

Подемът на градовете в империя Тан може да се илюстрира най-ясно с примера на столицата — Чанан. Според достигналите до нас сведения Чанан е бил град с два милиона население, един от най-оживените някога политически, търговски и културни центрове на азиатския свят.

Възходът на империя Тан, изграден върху основите на централизирана икономическа, политическа и военна власт, продължава до средата на VIII век, когато централизацията започва да спъва развитието, да сковáva инициативата и преди всичко да изстиска последните сили на основната маса население, опората на държавата — земеделците. Необходимостта от смяна на системата се изразява в назряващо във всички слоеве на народа недоволство, докато накрая избухва в няколко поредни въстания и една от най-големите в историята на Китай селски войни.

Точно тогава, през бурните години на недоволство, упадък, вътрешни и външни борби, настъпва разцвет в областта на литературата — изводът, че определени периоди от разцвета на изкуството не се намират в никакво съответствие с общото развитие на обществото (К. Маркс), намира в този случай едно от своите потвърждения.

Още през първата половина на VII век империята заздравява идеологическите си основи — официална идеология на Китайското средновековие е конфуцианството — чрез ново тълкуване и систематизиране на конфуцианските канони, изиграли ролята на, библия, коран или авеста. Така възниква сборникът „У цзин чжън и“ („Пет канона с правилно тълкуване“) — от неговото най-подробно познаване е зависело например придвижването по дългата йерархична стълба.

Литературата в Китай по това време, както и по-късно, заема едно от първите места в умовете и сърцата и едно от последните в почти всички издавани тогава сборници: възприетото и станало традиционно делене на писмената литература предвижда на първо място каноните, на второ — историята, на трето — философията и едва на четвърто — така наречената смес, където именно се помещават и произведения на художествената литература. Но това, разбира се, не пречело на почитателите ѝ да преписват и отпечатват отделно любимите си автори и дори да пишат техните стихове по стените на странноприемници и манастири.

Общото недоволство намерило израз в едно много показателно движение — „фу гу“ или буквално „връщане към древността“. Там, в древността, се търсят примери на идеални владетели и форми на управление, там се търсят също тъй проблеми и теми за нови произведения. Друго явление, което привлича вниманието, е подчертаният интерес към човека: не към добродетелния герой или император, провъзгласен в конфуцианските канони за непоклатим идеал, а към обикновения човек с неговите обикновени човешки мисли и чувства.

На основата на тези и редица други явления в последно време сред литературоведите все по-осезателно и уверено си пробива път мнението за Китайско възраждане като част от един още по-всеобхватен процес, наречен Източно възраждане или Източен ренесанс. Читателят сам ще се убеди в правдоподобие на едно такова схващане, след като се запознае с предлаганите тук произведения. Аналогията със Западния ренесанс, колкото и плахи или предпазливи да са те, са очевидни. Разбира се, тук нито може да се търси пълно тъждество на процесите, нито пък трябва да се забравя спецификата в развитието на Изтока и Запада.

Бурното развитие на поезията, характерно за този период, предоставя на прозата твърде малко имена и творби. Но в замяна на това танската проза обхваща едни от най-изящните и силновъздействащи произведения на класическата китайска литература.

Танска проза — това означава преди всичко жанра „чуанци“ — новела. Тя продължава линията набеязана през предшествуващите два-три века от така наречените „сяо шо“ — малки историйки, най-

често анекдотични, с които са се развличали широките слоеве градско население, изразявайки отношението си към едни или други личности и събития.

Повечето от танските новелисти са били хора, които развълнувано и угрижено са следили пътищата на развитие на империята или дори сами са участвували в управлението ѝ. Упадъкът, на който са били свидетели, ги е подтикнал да търсят нови идеали и нови герои.

Третирането на темата за любовта, и то по един твърде свободен начин, е първата смела крачка по пътя на правдивото отразяване на човека. Най-показателен пример в това отношение е новелата „Историята на Ин-ин“. Чувството на двама млади, надхвърлило рамките на всички условности и ограничения на своето време, с неговите строги феодално-конфуциански норми, блясва с цялата си сила във всички перипетии, докато стигне до завършек, при който конфликтът между любов и дълг (дълг в официалния, а не общочовешкия смисъл на думата) води до неочакван край. Той и до днес продължава да буди недоумение и да предизвиква спорове. Такъв завършек очевидно е или резултат на вътрешни противоречия у автора, Юан Чжън, или пък допълнение на нечия грижлива ръка, опасяваща се от „безнравствено“ влияние. Но дори подобни дисонанси не са в състояние да засенчат общото впечатление от тази новела, една от най-съвършените в този жанр.

Читателят ще се запознае и с една от първите новели-памфлети (анонимна): „Допълнение към историята за бялата маймуна от Цзян Цзун“. Героят, Ъуян Хъ, е историческа личност. Очевидно ненавистта на политическите му противници е толкова силна, че се пренася дори върху неговия син чрез странната история за произхода му.

Понякога елементите на необичайното, фантастичното надделяват („Книга за древните планини и реки“). Тогава на читателя се поднася съчетание на древни митове с по-късни легенди, предадени както винаги в такива случаи, с изключителна точност и стремеж към сливане с действителността, било чрез вмъкване на исторически съществували личности, било чрез цитиране на реални географски названия. Добросъвестен „свидетел“ на странни случки е понякога и самият автор.

Заслужава внимание още един факт, отразен в новелата „Историята на Се Сяо-ъ“. В края на новелата, където авторите често предлагат на читателя своего рода „moralité“, простата вдовица Се Сяо-ъ бива приравнена към героите на „Чунцю“ („Пролет и есен“) — един от официалните конфуциански канони, в който са записани деянията на древни императори. Смелост, която граничи с кощунство!

Една от особеностите на новелите, както тански, така и от покъсно време, е преплитането на прозаичен и поетически текст. Въздействието на този похват личи най-ясно в „Историята на Ин-ин“. Строгата форма на танския стих предполага определен брой йероглифи (т.е. срички и много често — думи) в един ред, обикновено четири, пет или седем на брой и строго разположение на римите, които изпълняват такава важна функция, че размерите на едно поетично произведение се определят не по броя на редовете, а по броя на римите. За съжаление спецификата на древнокитайския език (моносилабичност, наличие на тонове) не може да бъде предадена в превод. Стремещът тук е все пак максимална смислова близост до оригинала, еквилинеарност и спазване на римуването.

Значението на танската новела не се изчерпва с нейното влияние и въздействие по времето на династия Тан. Доразвивайки се в градските новели на Сунска епоха, в драмите на Юанска епоха, тя става съставна част на класическия роман.

За превод на настоящите новели е използван „Сборник тански и сунски новели“ („Тан сун чуанци цзи“), съставен от известния съвременен писател и познавач на китайската древна литература Лу Син (Лу Син, Събрани съчинения, т. 10, Шанхай, 1948). При подреждането на новелите е спазен редът, по който те са дадени в оригинала.

На български език произведения от този род се превеждат за първи път от оригинал. Нуждата от такъв вид литература е несъмнена — тази литература въвежда читателя в твърде малко познатата засега у нас област на класическите източни литератури и го запознава с един от най-съвършените жанрове на богатата китайска класика. Да се надяваме, че новелата ще предизвика у българския читател траен интерес към този обширен дял на световната литература.

Бора Друмева

ДОПЪЛНЕНИЕ КЪМ ИСТОРИЯТА ЗА БЯЛАТА МАЙМУНА ОТ ЦЗЯН ЦЗУН ОТ НЕИЗВЕСТЕН АВТОР

В края на Датун^[1], при династия Лян^[2], пълководецът Лин Цин, пратен да усмирява южните земи, потеглил на поход на юг, стигнал Гуйлин^[3], разбил Ли Шъ-гу и Чън Чъ. Неговият подчинен Ъуян Хъ, обикаляйки земите, дошъл до Чанло^[4] и усмирил всички земи, които достигнал. Той навлизал все по-навътре, в труднопроходими места. Жена му, която вървяла с него, била дивна хубавица, крехка и белолика. И неговите подчинени му казвали:

— Защо военачалникът води хубавицата със себе си по тези места? Тук има духове, които често отвличат млади жени. Особено хубавици трудно могат да избягнат това. Би трябвало да я пазите грижливо.

Ъуян Хъ много се опасявал и нощем карал войниците да заобикалят в кръг неговата колиба, а жена си скривал вътре, на тайно място, здраво залоствал вратата, слагал и десетина прислужнички да я пазят. Веднъж нощта била особено ветровита и тъмна. Настъпила пета стража^[5], наоколо било пълно безмълвие. Дрямка налегнала пазачите, те заспали облечени. Внезапно нещо, някакво същество, сякаш ги сепнало и веднага след това жената изчезнала. А вратата била залостена както преди. Жената излязла неизвестно откъде. Навън се издигали стръмни планини и пропасти, няколко крачки — и човек се загубва, невъзможно било да тръгнат да я търсят. Потърсили едва на разсъмване — никакви следи. Обзет от страшен гняв и мъка, Ъуян Хъ се заклел да не се връща, докато не я намери, и под предлог, че е болен, спрял тук войските си. Всеки ден те се пръскали на всички страни, навлизали все по-навътре в пропасти и по стръмнини, за да я търсят. След месец, на разстояние сто ли от лагера, неочаквано намерили в бамбуковия гъсталак едната везана пантофка на жената; въпреки влагата от дъждовете тя все още можела да се разпознае. На Ъуян Хъ

му станало още по-тежко, той почнал още по-упорито да търси жена си. Подбрал тридесет души храбри воители и тръгнали въоръжени, натоварени с провизии; подслонявали се под скалите, хранели се където завърнат. След още десетина дена се отдалечили от лагера на около двеста ли. На юг се извисила планина, гъсто обрасла в зеленина. Стигнали до подножието ѝ. Дълбока река опасвала планината. Тогава те направили салове от дървета и я преплували. Над една урва, между изумруденозелен бамбук, от време на време се мяркали пъстри дрехи, чувал се смях и говор. Воините намерили виещи се растения, опънали от тях въже и се изкатерили по урвата. Отзовали се сред засадени в редици борове и кипариси, с мудан^[6] помежду им, а под мудана — зелена трева, гъста и мека като килим. В кристалното безмълвие прозирали чудни гледки. В източна посока, край каменни порти се виждали няколко десетки жени в красиви, ярки дрехи — те се, разхождали, пеели и се смеели, излизали и пак влизали вътре. Като видели хора, жените бавно спрели и ги загледали, а когато воините стигнали до тях, те попитали:

— Защо сте дошли тука?

Ъуян Хъ им разказал подробно. Те дълго го гледали, после въздъхнали:

— Вашата съпруга е тука вече месец и нещо. Сега тя е болна, на легло е, ще ви съпроводим да я видите.

Влезли през врати с дървени крила, вътре се открили три просторни като зали помещения. Покрай четирите стени били поставени дивани, навсякъде все златотъкани и пъстри постилки, рогозки. Жената на Ъуян Хъ лежала на каменно ложе, отрупано със завивки, пред нея били наслагани редки ястия. Ъуян Хъ я загледал. Тя извърнала очи, хвърлила поглед към него и бързо му махнала с ръка да излезе. Жените казали:

— В сравнение с вашата съпруга някои от нас са тук отдавна, от преди десет години. Тук обитава вълшебно същество, което е толкова силно, че може да убива хора, дори сто души въоръжени воители не могат да се справят с него. За щастие то още не се е върнало и вие трябва по-скоро да се махнете отгук. Но искаме от вас два ху^[7] хубаво вино, десет кучета за ядене^[8], няколко десетки цзина^[9] коноп и съответно помощ за убиването му. Елате непременно точно по пладне.

Внимавайте втория път да не дойдете по-рано. Нека сложим срок десет дни.

И понеже ги подканяли, воините си тръгнали. Буян Хъ също побързал да се върне. Той веднага потърсил най-хубаво силно вино, коноп и кучета и отишъл пак, както било уговорено. Жените казали:

— То обича вино, често се напива. А като се напие, винаги му се иска да покаже силата си: кара ни да завързваме с пъстра коприна ръцете и краката му за леглото, а после с един скок къса всичко. Ще се опитаме да изплетем тройни върви, тогава колкото и да се напъва, няма да ги развърже. Конопа ще вплетем скрито в бялата коприна и този път то няма да се измъкне. Цялото му тяло е като желязно, винаги пази и крие само мястото на няколко цуна^[10] под пъпа, там сигурно не може да устои на остро оръжие.

Те посочили някакви скали отстрани:

— Там си пази храната. Трябва да се скриете вътре и тихо да го изчакате. Виното сложете под цветята, кучетата пръснете в гората — ще почакаме нашият замисъл да сполучи и тогава ще ви повикаме.

И те зачакали, както им било казано, стаили дъх. Минало пладне, когато нещо като топ бяла коприна слязло откъм един връх, мярнало се, сякаш прелетяло, и влязло право в една пещера. След малко оттам излязъл едър мъж с прекрасна брада, над шест чъ^[11] висок, в бели дрехи и с жезъл в ръката, около него се тълпели жените. Като видял кучетата, той ги загледал изненадан, после с един скок ги уловил, разкъсал ги и почнал да смуче и дъвче, ял до насита. Жените се надпреварвали да му поднасят вино в нефритови чаши, шегували се, смеели се. Било много весело. Когато изпил няколко дъу^[12] вино, мъжът, подкрепян от жените, си тръгнал. Пак се чул весел смях. Минало доста време, докато жените излязат да повикат скритите воители. Те взели оръжието си, влезли вътре. Видели голяма бяла маймуна със завързани за леглото четири лапи. Като зърнала хора, маймуната почнала да се гърчи, искала да се освободи, но не можела. Очите ѝ святкали като мълнии. Почнали в надпревара да я мушкат, но сякаш удряли желязо или камък. Улучили я под пъпа и я пронизали, кръвта бликнала като поток. Маймуната изстенала с въздишка:

— Небето ме погуби, не е възможно вие да можете да го сторите. Но твоята жена вече носи син — не убивай този син. Предстои му среща с великия император, той ще бъде главен клон в рода си.

Казала и издъхнала.

Претърсили съкровищниците ѝ — там били натрупани скъпоценни предмети, най-изискани и скъпи неща за ядене се редели на няколко трапези. Не липсвало нищо, което се смята ценно сред обикновените хора. Имало няколко ху редки благовония, чифт скъпоценни мечове. А всичките тридесет жени били необикновени хубавици. Едната прекарала тук вече десет години. Тя разказала, че когато красотата им повехне, махали ги неизвестно къде. Но сега маймуната била заловена, с нея било свършено, а други такива вече нямало.

Сутрин тази маймуна се миела, слагала си шапка, леки бели дрехи, намятала бели копринени одежди, нямало за нея нито студ, нито зной. Цялото ѝ тяло било в бели косми, дълги няколко цуна. У дома си често четяла някакви дървени пластинки, изписани със странни древни писмена, които никой не могъл да разбере. Като свършела да чете, слагала пластинките под стъпаловидните скали. А в ясни дни танцувала с чифт мечове и ги въртяла така, сякаш мълнии я опасвали, кръгът светлина около нея бил като луна. Хранела се рядко, обичала плодове и кестени и особено — кучета, прегривала ги и пиела кръвта им. Когато преваляло пладне, тя внезапно изчезвала, за половин ден преброждала няколко хиляди ли, а привечер винаги се връщала. Така правела обикновено. Нямало нищо, което да поиска и да не постигне незабавно. Нощем се забавлявала, разпътничела с всичките жени цяла нощ, никога не заспивала. Разговаряла бавно и подробно, имала блестяща мисъл и била много способна. А по външен вид се приближавала до маймуните.

Тази година в началото на листопада тя неочаквано казала печално:

— Оплакали са се от мене пред духа на планината, чака ме смъртно наказание. Искях помощ от сонма духове, може би ще мога да избягна наказанието.

А миналия месец, по новолуние, при стъпаловидните скали пламнал пожар и нейните изписани пластинки изгорели.

— Аз съм вече на хиляда години — казала тя тогава уплашена и нажалена, — а не съм имал син. Сега ще имам син, но времето на смъртта ми идва.

Огледала жените, дълго проливала сълзи и рекла:

— В тези непроходими планини никога още не е стъпвал човек. Ако погледнеш отгоре, няма да видиш дори дървар, а надолу има много тигри, вълци и чудовищни зверове. Но сега се намериха такива, които могат да дойдат — какво е това, ако не поличба на небето?

Ъуян Хъ взел съкровищата и скъпоценностите, а също и всички жени, за да ги върне — някои жени още помнели къде са домовете им. На следната година жената на Ъуян Хъ родила син, който по външен вид много приличал на баща си.

По-късно Ъуян Хъ бил осъден на смърт от Чънския Уди^[13]. Той отдавна дружал с Цзян Цзун, който обикнал сина му за неговия ум и за това, че превъзхожда другите. Цзян Цзун го оставил при себе си да го възпитава, затова синът избягнал бедствия и лишения. Когато пораснал, той станал учен и добър калиграф, спечелил си голяма слава.

[1] *Датун* — период от 535 до 545 г. Обикновено времето, през което даден император владее страната, се означава с някакво наименование, най-често с определен благоприятен за владетеля смисъл. ↑

[2] *Лян* — династия от 502 до 556 г. ↑

[3] *Гуйлин* — град в днешната провинция Гуанси. ↑

[4] *Чанло* — град в днешната провинция Фуцзиен. ↑

[5] Нощта в Китай се дели на „стражи“ — промеждутъци по два часа. Пета стража — от три до пет часа сутринта. ↑

[6] *Мудан* — вид храст с цветове, които приличат на божур, едно от най-много култивираните и обичани цветя в Китай. ↑

[7] *Един ху* — около 12 литра. ↑

[8] Отглеждат се специални породи кучета, чието месо е годно за ядене. ↑

[9] *Един цзин* — около 0,6 кг. ↑

[10] *Един цун* — около 3 см. ↑

[11] *Един чъ* — 0,35 м. ↑

[12] *Един дъу* — около 1,2 литра. ↑

[13] *Уди* — император от династия Чън (557–588), властвал от 557 до 559 г. ↑

ЧЪН СЮАН-Ю ЗА ОТЛЪЧЕНАТА ДУША

През третата година на Тиеншъу^[1] Чжан И от Цинхъ^[2] получил служба и отишъл със семейството си в Хънчжъу^[3]. Той бил простодушен, тих човек, приятелите му не били много. Няма снове, само две дъщери. Голямата отдавна умряла, а малката, Циеннян, била невиджана хубавица. Ван Чжъу от Тайюан, племенник на Чжан И, от малък бил умен и разсъдлив, признат красавец. Чжан И го ценял много и неведнъж казал: „Като му дойде времето, ще му дадем Циеннян за жена.“

Минало време, и двамата пораснали. Ван Чжъу и Циеннян често мечтаели тайно един за друг, ден и нощ, но близките им не знаели за това. Веднъж дошъл на гости високопоставен чиновник, съслуживш на бащата, който харесал Циеннян и я поискал. Чжан И дал дума. Дъщерята научила това и била съсипана от мъка. Ван Чжъу също бил разгневен и дълбоко възмутен. Под предлог, че трябва да се премести, той помолил да му разрешат да замине за столицата. Невъзможно било да го спрат, затова го изпратили богато.

Тайно възмутен, убит от мъка, Ван Чжъу се сбогувал и се качил в лодката. Вечерта спрели на няколко ли от едно планинско селце. Вече приближавало полунощ. Ван Чжъу не спял. Неочаквано откъм брега се чули нечии бързи стъпки, след миг човекът стигнал до лодката. Попитали кой е — оказало се, че това е Циеннян, дошла пешком, боса чак дотук. Ван Чжъу едва не се побъркал от уплаха и радост, той я хванал за ръцете, попитал я откъде идва. Циеннян казала през сълзи:

— Вие бяхте толкова благосклонен към мене, че и насън чувствувах това. Сега искат насила да прекършат волята ми, но аз не желая, зная също, че вашите дълбоки чувства няма да се променят и съм готова най-почтително да ви се отблагодаря, затова именно избягах и дойдох при вас.

Ван Чжъу, който никак не очаквал такова нещо, подскочил от небивала радост. После скрил Циеннян в лодката и още същата нощ избягали. Пътували много бързо и след няколко месеца стигнали до Шу^[4].

Минали пет години. Родили им се двама сина. Нямали никаква връзка с Чжан И, но младата жена често мислела за родителите си и през сълзи казвала:

— На времето аз не можех да бъда неблагодарна, затова пренебрегнах дълга си и избягах с вас. Но вече пет години има преграда за обичта и добротата между мене и моите родители. С какво сърце, с каква съвест ще живея на този свят?

Ван Чжъу я съжалил и казал:

— Не тъжи, ще се върнем.

Върнали се всички заедно в Хънчжъу.

Щом стигнали, Ван Чжъу отишъл първо сам у Чжан И и почнал да се кае за станалото.

— Вече няколко години Циеннян лежи болна във вътрешните стаи^[5] — казал Чжан И. — Какви са тези измислици?

— Погледнете в лодката! — отговорил Ван Чжъу.

Изуменият Чжан И веднага пратил хора да проверят. В лодката наистина видели Циеннян, тя изглеждала весела.

— Добре ли е баща ми? — попитала тя пратените.

Близките ѝ били смаяни, те бързо отишли да съобщят на Чжан И.

А дъщерята, щом чула от стаята си радостната вест, станала, нагиздила се, преоблякла се и засмяна, но без да каже дума, излязла да посрещне другата. Като стигнали една до друга, двете се слели в едно тяло, само че облечено в двойни дрехи. Близките на Циеннян решили, че тук има нещо нередно и премълчавали тази случка. Само че някои роднини подочули за това.

Минали четиридесет години. И двамата съпрузи умрели. А синовете им били издигнати като достойни и способни хора и повишени, те стигнали до високи длъжности.

Аз, Сюан-ю, като малък често съм слушал да говорят за това, и то най-различно, или да казват, че това са празни приказки.

В края на Дали^[6] срещнах началника на околия Лайу Чжан Чжун-гуй и благодарение на него чух цялата тази история. Показа се, че

Чжан И бил чичо по бащина линия на Чжан Чжун-гуй, той ми разказа всичко най-подробно, затова именно го записах.

[1] *Тиеншъу* — период от 690 до 692 г. ↑

[2] *Цинхъ* — околия в провинция Хъбей. ↑

[3] *Хънчжъу* — област в провинция Хунан. ↑

[4] *Шу* — съкратено название на провинция Съчуан. ↑

[5] Помещенията на жените в древния и средновековен китайски дом били скрити навътре и отделени от останалите помещения. ↑

[6] *Дали* — период от 766 до 779 г. ↑

ШЪН ЦЗИ-ЦЗИ ПОДЛОЖКАТА ЗА ГЛАВА

През седмата година на Кайюан^[1] имало един даос, старецът Люй, който умее да омагьосва. Веднъж старецът вървял по пътищата на Хандан^[2] и спрял да си почине в един хан. Свалил си шапката, разхлабил си колана, подложил торбата си и седнал. След малко видял на пътя един момък — това бил Лу. В къса дреха от груб плат, яхнал вран жребец, Лу отивал на нивата и също спрял в хана. Седнали двамата със стареца на една рогозка, приказвали си, смели се и им било особено приятно. След известно време Лу погледнал износените си окъсани дрехи, въздъхнал дълбоко и казал:

— В лошо време съм се родил на света аз, достойният мъж! Толкова ми е трудно!...

— Като ви гледам — здрав и прав човек сте — казал старецът, — шегувате се, приятно ви е, а пък въздишате и се оплаквате от трудности, защо така?

Момъкът отговорил:

— Че моето живот ли е? Кое му е хубавото?

— И това ако не е хубаво, кое тогава е хубаво? — възразил старецът.

— Човек идва на този свят, за да извърши подвиг и да издигне името си — отговорил момъкът, — да започне от пълководец и да стигне до министър, да яде от много съдове, да слуша хубава музика, родът му все повече да процъфтява, семейството му все повече да се замогва — тогава може да се говори за приятно. Някога ме влечеше към науките, исках да навляза в изкуството, представях си тогава, че ще мога да нося черно и лилаво^[3]. Но вече прехвърлих тридесетте, а още работя на нивата — и това ако не е трудно, кое тогава?

Казал това и очите му се премрежили, dospало му се. В този момент ханджията слагал да вари просо. Старецът извадил от торбата си една подложка за глава^[4] и я дал на момъка.

— Легнете на моята подложка — казал той, — и вашите помисли за слава ще се сбъднат, както вие искате.

Подложката била от зелен порцелан с отвори от двата края. Момъкът сложил глава върху нея и видял, че отворите ѝ постепенно се уголемяват, от тях струи светлина. Тогава той станал, влязъл вътре, тръгнал да върви, докато стигнал до дома си.

След няколко месеца той се оженил за момиче от рода Цуй в околия Цинхъ. Момичето било много красиво, а още повече — имотно. Доволният момък сега се обличал хубаво, карал коне, с всеки ден живеел все по-разкошно.

На другата година той бил представен за цзиншъ^[5] и издържал изпита. След това се състояла и церемония, на която той съблякъл обикновените си дрехи, облякъл дрехи на сановник и посетил началниците си. Според указа той бил назначен началник на затвор в околия Вейнан. Скоро след това го повишили до цензор, после му предоставили място на секретар, сведущ по указите. След три години със заповед го направили управител на провинция Шънси, пратили го в Тунчжю. Той се заел с работата по напоителните съоръжения, прокарал от Шънси канал с дължина осемдесет ли, тъй като там не можело да се минава, когато придойде вода. Хората от тези краища използвали канала и, доволни, издялали от камък знак в памет на добродетелите на Лу.

След това го прехвърлили да управлява околия Биенчжю, направили го инспектор в град Хънандао, а по-късно го повикали да стане управител на столичния окръг.

Същата година Дивно Войнственият император почнал война с племената жун и ди^[6] и разширил владенията си. Той присъединил туфанския^[7] Симоло и чжулунския^[8] Манбучжъ, нападнал и завзел областта Гуаша. Тогава се разчуло за убийството на управителя на граничните провинции Ван Цзюн-хуан — тази вест потресла земите по Хъ и Хуан^[9]. Императорът си спомнил за способния пълководец Лу и веднага му дал чин цензор и прокурор, а също и управител на областта Хъсидао. Тогава Лу разбил западните племена, отсякъл седем хиляди глави, разширил земите с деветстотин ли, издигнал три големи стени за защита на важни пунктове. Хората от земите по границата поставили на планината Цзюйиеншан каменен знак за прослава на Лу.

Когато Лу се върнал в двореца, заслугите му били записани, той се ползвал с изключителна благосклонност, оказвали му големи почести. Той бил назначен за съветник в палатата на чиновите и наградите, после го издигнали до началник на финансовата палата и същевременно цензор дафу^[10]. Лу се ползвал с известност сред съвременниците си като честен и уважаван човек, народът го почитал. Но тогавашният пръв министър го ненавиждал, стараел се да го уязви с клевети и Лу бил понижен до областен управител на Дуанчжъу. След три години го повикали за съветник на императора. А не след дълго той станал началник на висшия съвет и заедно със секретаря Сяо и съветниците Сун Бей и Гуан Тин управлявал над десет години. Ръководел мъдро, издавал поверителни заповеди, по три пъти на ден се срещал с императора, уговарял го и го наставлявал, докато най-сетне получил званието добродетелен министър.

Сановниците около него му завиждали и отново го наклеветили, че се е сприятелил с пълководци от граничните земи и замисля беззакония. Наредили да го хвърлят в тъмница. Пратените хора вече стигнали до дома му и бързали да го заловят. За изплашения Лу това било съвсем неочаквано, той казал на жена си:

— Аз съм от Шандун, там имах пет цина хубава земя и тя ми стигаше да ме опази от студ и глад, защо ми трябваше да търся кариера? Ето докъде стигнах сега. Да можех да облека старите дрехи, да яхна врания кон и да тръгна по ханданския път — но това е невъзможно!

И измъкнал мечата си да се самоубие. Но жена му го спасила — удържала го и така избягнали самоубийството. Другарите му по нещастие загинали до един, само той останал жив, защото го защитил един столичен чиновник. Отменили му смъртното наказание, заточили го в Хуанчжъу.

След няколко години императорът узнал, че той е несправедливо обвинен, върнал го и го направил секретар на съвета, удостоил го с титла княз на Иен, оказал му изключителни милости.

Ду имал петима сина — Цзиен, Чуан, Вей, Ти и И — всичките много способни. Цзиен се издигнал до цзиншъ и станал чиновник в службата за награди. Чуан бил назначен цензор, Вей — помощник по церемониите в храма на прадедите, Ти — управител във Ванниен, а И, най-умният, на двадесет и осем години станал помощник и съветник

на императора. Жените и на петимата били от знатни родове в Поднебесната и Лу имал над десет внука.

На два пъти Лу бил заточаван далеч по границата и пак издиган до министър, бил ту в столицата, ту в провинцията, обикалял дворци и палати. Вече петдесетина години той бил извънредно уважаван, заемал блестящо положение. По характер бил непостоянен, много разточителствувал, прекалено обичал безгрижието и удоволствията. Във вътрешните си дворове имал свирачки и наложници — все първи красавици. Постоянно получавал подаръци — хубави земи, красиви сгради, хубавици, породисти коне... невъзможно било да се изброи всичко. През последните години той постепенно почнал да старее и да отпада, много пъти давал молби да го освободят от служба, но не му разрешавали. Когато заболял, пратеници от двореца идвали един след друг да го навестят, лекували го прочути лекари, той вземал най-скъпи лекарства, нямало нищо, което да му липсва. Когато краят му приближил, Лу представил на императора доклад, който гласял:

„Аз, покорният ви слуга, съм от Шандун, там моето удоволствие бяха нивата и градината. Съдбата случайно ме срещна с вас, премъдрия, и аз получих редица чинове и почести. Бивал съм удостояван с особени награди, почит и големи милости. Вън от столицата аз бях пълководец, в столицата се издигнах до министър. Животът ме тласкаше ту към столицата, ту извън нея, годините минаваха една след друга. Срам ме е, че получавах толкова височайши милости, а съм безполезен за вас, премъдрия. В страх и грижи, ден след ден, не усетих как дойде старостта. Тази година навърших осемдесет, завърших трите служби^[11], и сега вече камбаните заглъхват и водният часовник спира, костите ми са стари, болестта се засилва и надделява, аз съм безполезен. Да се грижите за мене, вече няма смисъл. Благоволете да отговорите, че ме пускате, освобождавате ме от задълженията ми, проявете тази голяма милост и аз завинаги ще се разделя с премъдрата династия. Изпълнен с безкрайна преданост, почтително поднасям написаното и признателно благодаря.“

А височайшата повеля гласяла:

„Вие сте умен и добродетелен, станяхте мой министър. Вън от столицата ми бяхте опора, в столицата спомагахте за разбирателството, двадесет и четири години имаше спокойствие и това беше благодарение на вас. Сега вие приличате на болно от шарка дете, но

след ден-два вие ще оздравеете. Нима тази болест е толкова тежка, че предизвиква такава скръб? Пращам сега пълководеца Гао Ли-шъ да ви навести. Той ще ви донесе и една каменна игла^[12] — подарявам ви я, сам съм я използвал. Желая ви всичко да свърши благополучно, надявам се, че ще се поправите.“

Същата нощ сановникът умрял.

Лу се протегнал и се опомнил. Видял, че лежи в хана, а старецът седи до него. Просото, което ханджията варял, още не било готово, всичко си стояло както преди. Момъкът изумен станал и попитал:

— Нима всичко това беше сън?

А старецът му рекъл:

— Ето такъв е и човешкият живот.

Момъкът дълго стоял огорчен и недоумяващ, най-сетне благодарил на стареца:

— Аз познах докрая пътя на славата и позора, съдбата на прославата и неизвестността, правото на придобивката и загубата, живота и смъртта. С това вие искахте да възпрете моите желания. Смя ли да не си взема поука?

Поклонил се ниско, доземи, и си тръгнал.

[1] *Кайюан* — период от 713 до 741 г. ↑

[2] *Хандан* — област между провинциите Хънан и Хъбей. ↑

[3] *Черно и лилаво* — цветове, по които се разпознават дрехите на висши сановници. ↑

[4] По онова време китайците спели на подложки, дървени или порцеланови, на които опирали тила си. Подобен навик е запазен у японците. ↑

[5] *Цзиншъ* — степен, която се получава след успешно явяване на изпит в столицата. Става дума за така наречените държавни изпити, които се провеждат на няколко етапа при все по-строг подбор и повисоки изисквания, докато накрая се подберат най-достойните за високи държавни служби. Системата на изпити е просъществувала до началото на XX в. ↑

[6] *Жун* — общо название на западните некуитайски племена; *ди* — общо название на северните некуитайски племена. ↑

[7] *Туфан* — название на Тибет. ↑

[8] *Чжулун* — земи, разположени на северния край на империята. ↑

[9] *Хъ* и *Хуан* — съкратени названия на реките Хуанлъ и Хуаншуй. ↑

[10] *Дафу* — почетна титла. ↑

[11] *Три служби* — човек е длъжен да служи на баща си, на наставника си и на владетеля си. ↑

[12] *Каменна игла* — става дума за игла, използвана в китайската медицина за лечение чрез иглотерапия. Каменни са били обикновено иглите от по-древни времена, впоследствие са си служили с металически, най-често сребърни игли. ↑

ШЪН ЦЗИ-ЦЗИ ИСТОРИЯТА НА ЖЪН

Жън била лисица-омайница^[1].

Имало един виден чиновник Вей, на име Ин, девети поред в рода си, внук на вана Вей от град Синан. На младини той западнал, увлякъл се от виното. Зетят на неговия чичо се казвал Чжън, шести в рода си, името му не помня. Преди време той често и майсторски фехтувал. Обичал също виното и жените, но бил беден, без близки и разчитал изцяло на рода на жена си. Двамата с Вей Ин се сприятелили и навсякъде били неразделни.

Едно лято — през шестия месец на деветата година на Тиенбао^[2], Вей Ин и Чжън тръгнали по улиците на Чанан, смятали да отидат да пият в квартал Синчанли. Като стигнали на юг от улица Сюанпин, Чжън казал, че има работа и помолил Вей Ин да продължи сам до мястото, където смятали да се черпят, като обещал да отиде покъсно. Вей Ин на бял кон тръгнал на изток, а Чжън на магаре — на юг. Минал през северните порти^[3] на улица Шънпин и неочаквано срещнал три жени да вървят по средата на пътя. Средната била с бели дрехи, истинска хубавица. Като я видял, Чжън, изумен и възхитен, шибнал магарето си. Той ту минавал пред нея, ту оставал зад нея, искал да я позакачи, но не смеел. Жената току му хвърляла нежни погледи, сякаш да покаже благосклонността си.

— Такава хубавица, а върви пешком, защо така? — пошегувал се Чжън.

Жената с белите дрехи се засмяла:

— Щом има такива, които, вместо да предложат на мене, сами яздат, какво ми остава, освен да вървя пешком?

Чжън казал:

— Жалката езда не е достойна да замени стъпките на хубавицата, но аз съм готов веднага да ви предложа. А на мене ми стига и това да вървя след вас.

Двамата се погледнали и се разсмели. Спътничките на жената също ги насърчавали, докато накрая двамата се почувствували съвсем свободно. Чжън вървял с жените на изток чак до Градината на веселите разходки. Вече се смрачило. Той видял някакво жилище, заобиколено от измазана с пръст стена с широка порта за кола и внушителни сгради вътре. Жената с белите дрехи тръгнала да влиза, погледнала Чжън и казала:

— Ако обичате, почакайте малко — и влязла.

Една от прислужничките, които я придружавали, спряла до преградата на портата^[4] и го попитала как се казва, кой е поред в рода си. Чжън ѝ казал и също я разпитал за жената. Тя отговорила:

— Казва се Жън и е двадесета в рода си.

След малко го поканила да влезе. Чжън вързал магарето си до портата, сложил си шапката върху седлото. Отначало видял една жена, над тридесетгодишна, която го посрещнала. Това била по-голямата сестра на Жън. Наредила светилници, сложила ястия, поднесли им и те изпили по няколко чаши вино. Тогава влязла Жън, освежена и разведрена. Пили доста и било много весело. Легнали си късно през нощта. Грациозната прелест и красота на Жън, песните и смехът, обноските, постъпките — всичко било възхитително, просто невероятно за обикновен човек. Наближило утрото и Жън казала:

— Би трябвало вече да си отивате. Моят по-малък брат има връзки с цзяофана^[5], той заема длъжност в южния я^[6] и сутрин става рано, за да излезе, затова не бива да се бавите.

Тогава уговорили следващата среща и Чжън си тръгнал. Стигнал до портите на улицата, но те били още затворени. До портите живеел един чуждоземец, който продавал питки. Той тъкмо окачил фенера си и разпалвал огъня. Чжън седнал под неговия навес — да си почине и да почака, докато ударят барабана^[7] — и заговорил със собственика. Посочил му мястото, където преспал, и го попитал:

— Като тръгнеш на изток отук и като завиеш, ще видиш едни порти — чии са сградите там?

— Там има съборени стени и запустяло място, няма никакви сгради — отговорил собственикът.

— Аз току-що минах оттам — възразил Чжън, — защо ми казваш, че няма?

И почнал упорито да спори с него. Накрая собственикът проумял и казал:

— А-а! Зная ги. Вътре има една лисица, дето често примамва мъже да нощуват с нея! На мене три пъти ми се случва да я видя. Сега и вие ли я срещнахте?

Чжън пламнал от срам и излъгал:

— Не.

Като разсъмнало, той се върнал да погледне пак това място и видял, че измазаната с пръст стена и широките порти са си както преди. Надникнал вътре — всичко буренясало, изоставено, само една запустяла градина.

Прибрал се той, видял се с Вей Ин. Вей Ин почнал да го упреква, че не дошъл на срещата. Чжън не се издал, оправдал се с друга работа. Но като си спомнил за очарованието на Жън, веднага му се поискало пак да я види, преживяното си оставало, то било незабравимо.

Минали десетина дни. Веднъж, като се разхождал, Чжън стигнал до дрехарите на западния пазар. Внезапно му се мярнала Жън, придружавали я предишните прислужнички. Чжън бързо я повикал. Жън се обърнала, завъртяла се в гъстата тълпа, за да се скрие. Чжън почнал да си пробива път напред, като продължавал да вика. Тогава тя застанала с гръб към него, закрила се с ветрилото си и казала:

— Вече знаете всичко, защо приближавате до мене?

— Че какво лошо има в това, ако зная? — отговорил Чжън.

Тя казала:

— Това е срамно, аз просто нямам очи да ви погледна.

— Толкова мислих за вас, не е ли жестоко да ме изоставите? — попитал Чжън.

Жън отговорила:

— Как смея да ви изоставя, страх ме е само, че ще ви бъде противно да ме видите.

Тогава Чжън дал клетва, за да подсили думите си. Жън се обърнала с лице към него, махнала ветрилото и ослепителната ѝ красота блеснала както преди. Тя казала на Чжън:

— Сред хората има не една и не две такива хубавици като мене, само че вие досега не сте ги познавали. А в мене няма нищо изключително.

Чжън я помолил за втора радостна среща. Тя отговорила:

— Обикновено хората се отвращават и избягват такива от нашата порода не за друго, а защото ние им причиняваме вреда. Но аз не съм такава и ако не съм ви противна, бих искала докрай да ви поднасям кърпата и гребена^[8].

Чжън обещал да намери място да я подслони. Жън каза:

— На изток оттук има сгради с големи дървета помежду, улиците са тихи, там може да се наеме жилище. Ами оня, с когото по-рано бяхте на юг от улица Сюанпин и който тръгна на изток, яхнал на бял кон, не е ли брат на жена ви? У дома му има много и различна покъщнина, той би могъл да ви даде назаем.

По същото време чичовци на Вей Ин заминали по служба из различни краища на страната и при него била струпана покъщнината от цели три къщи — да я пази. Чжън разпитал за жилището, както му казали, навестил и Вей Ин, за да заеме от него това-онова. Вей Ин попитал за какво му е. Чжън казал:

— Наскоро се сдобих с една хубавица, наех ѝ вече къща и искам да ѝ приготвя покъщнина.

Вей Ин се засмял:

— Като те гледам, тебе сигурно те е подмамил някое плашило. Каква ще е тая невиджана хубавица?

Но му дал всичко — завеси, легла, рогозки, а после накарал един от слугите си, умен и съобразителен, да тръгне подир Чжън и да огледа. Скоро слугата се върнал тичешком, задъхан и облян в пот. Вей Ин го посрещнал с въпрос:

— Видя ли я?

И веднага попитал пак:

— Как изглежда?

— Невероятна! — казал слугата. — Поднебесната още не е виждала такава.

Между роднините на Вей Ин имало доста хубавици от рода на жена му, пък и самият той отдавна си походвал и познавал много хубавици. Затова попитал:

— По-хубава ли е от еди-коя си?

— Не може и да се сравнява с нея!

Вей Ин изброил вече четири-пет красавици, а слугата все отговарял:

— Не може и да се сравнява.

По онова време ванът У имал една дъщеря, шеста в рода, помалка сестра на жената на Вей Ин, прекрасна като фея, в рода я смятали за първа по красотата. Вей Ин попитал:

— По-хубава ли е от шестата дъщеря на вана У?

И пак му отговорили:

— Не може и да се сравнява с нея.

Тогава Вей Ин плеснал е ръце и рекъл изумен:

— Възможно ли е да има в Поднебесната такъв човек?

Той бързо наредил да му донесат вода, измил си врата, сложил си превръзката за глава, намазал си устните и тръгнал. Когато стигнал там, Чжън не бил в къщи. Вей Ин влязъл през портата и видял едно момче-слуга с метла в ръцете да мете, а една прислужничка — да стои до вратата. Нищо друго не виждал. Той викнал на момчето. То се засмяло и отговорило:

— Няма ги.

Вей Ин се огледал, погледал и към стаите и видял, че изпод вратата се подава червена пола.

Нахълтал вътре, почнал да се озърта — и видял Жън, която се криела зад вратата. Вей Ин я измъкнал оттам на светло и я разгледал — хубостта ѝ надминавала всичко, което разказвали за нея. Страстта на Вей Ин пламнала буйно, той обхванал Жън и почнал да я оскърбява, но тя не се поддавала. Нетърпеливият Вей Ин искал да я покори със сила и тогава тя казала:

— Покорявам се. Моля ви да ме пуснете за малко.

Но след като Вей Ин се съгласил, тя почнала да се брани и да се съпротивлява както в началото; това се повтаряло три-четири пъти. Тогава Вей Ин напрегнал всички сили. А силите на Жън вече свършвали, пот като град се леел от нея. Тя сама преценила, че това е неизбежно, отпуснала се и повече не се съпротивлявала, но станала много печална. Вей Ин попитал:

— Защо не си весела?

Жън въздъхнала дълбоко и рекла:

— Горкият Чжън!...

— Защо казваш това? — попитал Вей Ин.

А тя отговорила:

— Чжън има шест чъ снага, а не може да защити една жена — нима това е истински мъж? Вие от малък сте знатен и богат, имали сте

вече много хубавици, такива като мене сте срещали цели тълпи. А Чжън е беден, не е знатен. За онова, което се нарича удоволствие, той има само мене и нищо повече. Жестоко е да имате в излишък, а да ограбвате онези, на които не достига! Мъчно ми е, че той е беден, не може да стъпи сам на краката си, носи ваши дрехи, яде ваше ядене и затова напълно зависи от вас. Ако получаваше свое, пък макар и трици, нямаше сега да се стигне до това.

Вей Ин бил благороден и справедлив човек, като чул тези думи, той веднага я пуснал. Прибрал полите на дрехите си, поклонил се и благодарил:

— Не смея.

Скоро дошъл Чжън и се зарадвал, че се вижда с Вей Ин.

Оттогава Вей Ин давал на Жън всичко — дърва, ориз, други продукти. А когато Жън трябвало да излиза, винаги имала каляска с коне или паланкин. Вей Ин се разхождал с нея всеки ден и това било за него голяма радост. Всяка среща била много приятелска, двамата си позволявали всичко, но до едно — до разпътство — никога не стигали. Вей Ин я обичал, ценял я, нямало нищо, което да пожали за нея, и никога нищо не забравял да ѝ даде — нито ядене, нито пиене. Жън разбирала неговата привързаност и му благодаряла:

— Неудобно ми е, като виждам колко е силна вашата любов. Виждам също, че аз, нищожната, не съм в състояние да ви отговоря с благосклонност. А пък и не бива да бъда неблагодарна към Чжън, затова не мога да ви дам радост. Аз съм от Цин, родена съм и съм израснала в град Цин. В моя род всички са музиканти, а от роднините ми мнозина са любими наложници, затова имам връзки с всички обитателки на кривите улички^[9] в Чанан. Ако има някоя хубавица, която ви привлича, но не можете да я достигнете, аз мога да ви я доведем. Бих искала с това да ви отплатя за добрината.

— Ще бъда много щастлив! — казал Вей Ин.

По това време на пазара имало една жена, която търгувала с дрехи, на име Чжан петнадесета. Тя имала много хубава, привлекателна фигура и Вей Ин често ѝ се любувал. Затова той попитал Жън познава ли я. Тя отговорила:

— Това е моя по-малка братовчедка, лесно ще я спечелим.

И след десетина дни я довела.

Не минали няколко месеца, и жената омръзнала на Вей Ин, той доставил. Жън казала:

— Жените от пазара лесно се печелят, не си струва да правите усилия. Но може да има някоя скрита от хорските очи, за която е по-трудно да се измисли нещо — тогава само ми кажете, готова съм да дам всичкия си ум и сили.

Вей Ин казал:

— Вчера, по време на Студеното ядене^[10], се разходихме с двама-трима приятели до храма Цянфусъ и видяхме как пълководецът Дяо Миен прави помен в залата на храма. Там имаше една свирачка на шън^[11], на години два пъти по осем, с коса, увиснала от двете страни над ушите, необикновено грациозна и прелестна. Не я ли познавате?

— Това е любимата прислужничка. Нейната майка е по-голяма сестра на наложницата. Ще можем да я измолим.

Вей Ин ѝ се поклонил до земята. Жън му обещава. Тя почнала да ходи често в дома на Дяо. След месец и нещо Вей Ин я заподканял, заразпитвал я за плановете ѝ. Жън му поискала два топа коприна за подкуп. Вей Ин веднага ѝ дал.

След още два дена, когато Жън и Вей Ин заедно се гощавали, Дяо Миен пратил един слуга на вран кон да потърси Жън. Тя чула, че я викат и с усмивка казала на Вей Ин:

— Нареща се.

Оказало се, че отначало Жън пратила на любимата прислужничка болест и нито игли^[12], нито лекарства могли да помогнат. Майка ѝ и Дяо Миен били крайно огорчени и решили да търсят баячка. Жън тайно подкупила баячката, като я накарала да посочи нейното жилище и да каже, че ако болната отиде там, веднага ще има подобрене.

Затова, щом видяла болната, баячката казала:

— Не е хубаво да бъде в къщи, трябва да излезе оттук и да живее на югоизток, тогава ще се сдобие със сили за живот.

Дяо Миен и майката на болната грижливо потърсили това място — оказало се, че там е домът на Жън. Дяо Миен веднага помолил за жилище. Жън си дала вид, че отказва под предлог, че е тясно, но след като най-почтително я молили, накрая се съгласила. Превозили дрехите, дреболиите на болната и я пратили заедно с майка ѝ у Жън. Щом стигнали, болната веднага се почувствувала по-добре. Не минали

и няколко дена, и Жън тайно завела Вей Ин при нея, а след месец любимата прислужничка забременяла. Майка ѝ се уплашила и веднага се върнала с нея в дома на Дяо Миен. С това свършило всичко.

Един ден Жън каза на Чжън:

— Можете ли да намерите пари, пет-шест хиляди? Имам един изгоден план.

— Мога — отговорил Чжън.

Примолил се тук-там, взел назаем и събрал шест хиляди. Жън каза:

— На пазара се продава кон с белег на крака, можете да го купите и да го отведете у вас.

Чжън отишъл на пазара и наистина видял един човек да води кон за продан. На левия си крак конят имал черно. Чжън го купил и се върнал в къщи. Жена му и братята му почнали да му се присмиват, те казвали:

— Това е боклук, за какво си го купил?

Скоро след това Жън рекла:

— Конят може вече да се продава. За него трябва да получите тридесет хиляди.

И Чжън тръгнал да го продава. Имало такива, които му давали двадесет хиляди. Чжън не се съгласявал. Накрая целият пазар казал:

— Единия го прихванало и купува скъпо и прескъпо, на другия пък му е толкова мило, че не продава — каква е тая работа?

Чжън яхнал коня и тръгнал да се връща. А купувачът вървял подир него чак до портата му и все покачвал цената, стигнал до двадесет и пет хиляди. Чжън не се съгласявал, той казал:

— Ако не дадеш тридесет хиляди, няма да го продам.

Жена му и братята му в един глас му се карали, но той не искал — и толкова, докато най-сетне купувачът покачил цената до тридесет хиляди. Тогава Чжън издебнал удобен момент и го подпитал защо прави това. Оказало се, че един императорски кон в околия Чжаоин, с черно на крака, умрял преди три години, а купувачът — дребен чиновник — не го зачеркнал веднага в списъците. От това той получил за държавна сметка шестдесет хиляди. И за половината пари да купи кон, пак щяло да му остане доста, защото, щом един кон е зачислен, всичките пари за фураж и зърно през тези три години ги получава чиновникът. Затова именно той купил коня — да попълни недостига.

Тъй като дрехите на Жън се поизносили, тя помолила Вей Ин за други. Вей Ин бил готов да ѝ купи всякаква коприна, но Жън не пожелала, тя казала:

— Бих искала да получа готови.

Вей Ин повикал търговеца Чжан Да, за да купи от него, накарал го да види Жън, да я попита какво иска. Чжан Да я видял и казал изумен на Вей Ин:

— Тя сигурно е от рода на небесните феи, а вие сте я отвлекли. Тя не би трябвало да живее сред хората, върнете я по-скоро, да не се стигне до нещастие.

Ето как вълнувала хората нейната красота. Така тя купувала все готови дрехи, не си шиела сама и причината за това не била ясна.

След година и нещо Чжън като военен бил преместен, назначили го комендант в околия Цзинчън, област Хуайли. Дотогава Чжън имал жена и дом и макар че денем ходел тук-там, нощем се прибирал да ношува у дома си и много се огорчавал, че не може да отделя вечерите специално за Жън. Когато тръгнал за мястото на службата, той поканил Жън да отиде с него. Жън не искала да тръгва, тя казала:

— Цял месец да пътуваме заедно — това е малко, за да ни направи удоволствие. Аз ви моля да пресметнете и да ми оставите храна, а пък аз ще живея скромно и ще чакам да се върнете.

Чжън я молел най-искрено, но Жън все повече се противяла. Тогав Чжън помолил Вей Ин да му помогне. Вей Ин също почнал да я окуражава, попитал я защо не иска. Жън дълго мълчала, после казала:

— От една врачка чух, че тази година за мене е гибелно да пътувам на запад, затова не искам.

Но Чжън бил до такава степен увлечен, че не мислел за нищо друго. Дватамата с Вей, Ин се разсмели:

— Такъв ясен ум, и да се остави да го объркват с разни дяволии!

И продължили настойчиво да я молят. Жън казала:

— Ами ако предсказаното от врачката се сбъдне и аз умра напразно по ваша вина, каква полза?

Дватамата отговорили:

— Как може такава нещца?

И почнали да я молят пак така искрено, както отначало.

Жън била принудена да тръгне. Вей Ин ѝ заел кон, тръгнал да ги изпрати до град Лингао. Там те се разделили.

След две нощи стигнали до Мавей. Жън яздела своя кон най-отпред, Чжън яздел магарето си след нея, а след тях яздели отделно прислужничките. По това време край западните порти вече десетина дни коняри дресирали ловни кучета при река Лочуан. Станало така, че щом излезли на пътя, от храсталаците изскочила сюрня кучета. И Чжън видял как Жън внезапно се търкулнала на земята, възвърнала си истинския вид на лисица и хукнала на юг, а кучетата — подире ѝ. Чжън се втурнал след тях с викове, но не можел да ги спре. След едно ли и нещо кучетата я хванали. Чжън, сдържайки сълзите си, извадил от дисагите пари и платил да я погребат и да издялат от дърво знак на гроба. Обърнал се да погледне коня ѝ — той пасял трева край пътя, всички дрехи били струпани върху седлото, а обувките и чорапите още висели от стрепената като обвивка на какавида. Само украшенията за глава били паднали на земята, повече нищо не се виждало. Прислужничките също изчезнали.

След десетина дни Чжън се върнал в столицата. Вей Ин го видял и се зарадвал, посрещнал го с въпрос:

— Здрава ли е Жън?

Чжън, проливайки сълзи, отговорил:

— Тя умря.

Като чул това, Вей Ин много се огорчил и двамата, поддържайки се един друг, влезли в стаите крайно опечалени. Малко по малко Вей Ин разпитвал за причината на нещастieto. Чжън му отговорил:

— Разкъсаха я кучета.

— Колкото и да са свирепи кучетата, нима могат да разкъсат човек?

— Тя не беше човек — отговорил Чжън.

— Че какво е била тогава, ако не човек? — попитал учуденият Вей Ин.

Тогава Чжън му разказал всичко от игла до конец.

Вей Ин, поразен, въздишал. На другия ден той наредил да впрегнат конете и заедно с Чжън отишъл в Мавей. Там намерили мястото, където била погребана, видели го, дълго стояли тъжни, после се върнали. Почнали да си припомнят миналото: освен дето не си шиела сама, Жън почти с нищо друго не се отличавала от хората.

След време Чжън станал военен инспектор, домът му забогатял много, в конюшната си той имал над десет коня. Умрял, когато

навършил шестдесет и пет години.

В средата на Дали аз, Шън Цзи-цзи, живеех в Чжунлин. Тогава дружах с Вей Ин и той неведнъж ми е разказвал за тези неща, затова зная всичко най-подробно. По-късно Вей Ин стана императорски историограф в двореца и в същото време — управител на областта Лунчжю, откъдето вече не се върна — скоро след това умря.

Ах, чувствата на едно странно същество са също като човешките! Да се натъкне на жестокост и да не изгуби целомъдрието си, да тръгне предано подир човек и да го следва до смърт — това май някои днешни жени не могат да направят. Жалко, че Чжън не е бил деликатен човек, наслаждавал се е само на хубостта ѝ, а не се е интересувал от нейните чувства. Ако това е бил някой човек с дълбоки знания, той сигурно щеше да може да овладее законите на превръщането, щеше да потърси границите между вълшебното и човешкото, щеше да съчини прекрасни произведения, щеше да разкаже за най-изискани чувства, а нямаше да се задоволи само с любуване и забавления, с външност и обноски. Жалко!

На втората година от Цзиенчжун^[13] аз, Цзи-цзи, пътувах за Цзину, назначен бях там за ляв^[14] съветник. Пълководецът Пей Цзи, помощник-управителят на столичния окръг Сун Чън, началникът на отдел в палатата на финансите Цуй Сюй, десният съветник Лу Чун — всички те бяха също по тези места, пътувах от Цин за У и аз вървах заедно с тях и по суша, и по вода. По същото време ни съпровождаше и бившият съветник Чжу Фан, който бе тръгнал да пътешествува. Плувахме по река Инхъ, минахме през река Хуай, пътувахме на две лодки, като денем се гощавахме, а нощем разговаряхме — всеки трябваше да разкаже нещо необикновено. Събраните там чува историята на Жън, почнаха дълбоко да въздишат, изумени от нея, и помолиха мене, Цзи-цзи, да я разкажа, като я запиша и нарека необикновена. И аз, Шън Цзи-цзи, я написах.

[1] С лисиците са свързани много китайски поверия, едно от които гласи, че лисицата може да си придава вид на човек, красавец или красавица, за да изкушава обикновените хора. За хората такава връзка с „нечистата сила“ е най-често гибелна. ↑

[2] Тиенбао — период от 742 до 755 г. ↑

[3] Освен портите в градската стена, порти преграждали и улиците вътре в града. Нощем всички тези порти се залоствали. ↑

[4] Пред входовете на китайските жилища обикновено има преграда, несъединена със стената на оградата — за да влезе, човек трябва да заобиколи. Нейното предназначение е да закрива двора от чужди погледи и според поверието да предпазва от зли духове, които се движат само в права посока и затова не са в състояние да заобиколят край преградата и да влязат вътре. ↑

[5] *Цзяофан* — място, където се подготвят и откъдето могат да се наемат за церемонии или пирове артистки и танцьорки. ↑

[6] *Я* — един от видовете учреждения. ↑

[7] С биене на барабан известявали за отварянето на портите. ↑

[8] *Поднасяща кърпа и гребен* — прислужничка или наложница.

↑

[9] *Обитателки на кривите улички* — леки жени. ↑

[10] *Студено ядене* — обичай, според който през трите последни дни, преди да се направи помен за умрелите, е забранено да се пали огън. Обикновено това става през пролетта. ↑

[11] *Шън* — музикален инструмент, съставен от отделни тръбички с различна дължина, подобие на панова флейта. ↑

[12] *Игли* — за иглотерапия. ↑

[13] *Цзиенчжун* — период от 766 до 779 г. ↑

[14] *Ляв съветник* — едно от деленията на категории на държавните чиновници било на „ляв“ и „десен“. Всяка от тези две категории имала свои задължения. ↑

ЛИ ГУН-ЦЗО

КНИГА ЗА ДРЕВНИТЕ ПЛАНИНИ И РЕКИ

През годината динчъу^[1] на периода Чжънюан^[2] аз, Ли Гун-цзо от Лунси, плувах по река Сяосян към планината Цану^[3] и случайно срещнах тръгналия на юг чиновник Ян Хън от Хуннун^[4].

Спряхме лодките до пустинен бряг и отседнахме в един будистки параклис. Над реката по небето плуваше луна и това предразполагаше да се разказват странни истории. Ян Хън ми каза:

— Към средата на Юнтай^[5] Ли Тан бил назначен за управител на област в Чуцжъу^[6]. Случило се тогава един рибар да лови нощем риба с въдица в подножието на планината Гуйшан. Нещо закачило въдицата му, тя не излизала обратно. Рибарят бил свикнал с водата, бързо се гмурнал на дълбочина петдесет чжана^[7] и видял огромни железни вериги — те опасвали подножието на планината и краят им не се виждал. Тогава докладвали на Ли Тан. Той заповядал на рибаря заедно с няколко десетки опитни плувци да вдигнат тези вериги. Но те не се справили със свои сили, затова Ли Тан добавил и над петдесет глави добитък. Едва тогава веригите се размърдали и малко по малко почнали да приближават брега.

Времето било тихо — нито вятър, нито вълни, но разбунените води са надигнали. Онези, които гледали отстрани, били изумени. На края на веригата се показал звяр, който приличал на маймуна, с бяла глава и дълга грива, белоснежни зъби и златни нокти. Звярът изведнъж бил изтеглен на брега. Той бил висок над пет чжана. Когато приклекнал, заприличал на маймуна, но не могъл да отвори двете си очи и стоял съвсем замаян. От очите и носа му водата струяла като поток, а слюнката му била толкова зловонна, че човек не можел да приближи. Минало доста време, едва тогава той проточил шия, протегнал се, прозинал се, внезапно отворил очи и те блеснали като мълния. Огледал насъбраните хора, готов да се разяри. Хората наоколо стремглаво се разбягали. Тогава звярът бавно започнал да опъва

веригите и да дърпа воловете, влязъл във водата и вече не се върнал. Тогавашните начетени и известни хора на Чучжью се споглеждали разтреперани с Ли Тан, не разбирали откъде идва всичко това. И тъй, само рибарят знаел къде се намират веригите. А оня звяр повече не се видял.

През зимата на осмата година от Юанхъ^[8] аз, Гун-цзо, давах прощална гощавка на министерския прокурор Мън Цзиен, изпращах го от Чанчжью^[9] в Чжуфан^[10]. Скромният чиновник в странноприемницата^[11], уважаемият Сюе Пин, внимателно ни посрещна според приетия церемониал. Тогава Ма Чжъ от Фуфън, Лу Цзиен-нън от Фанян, Пей Цюй от Хъдун се бяха събрали с нас в странноприемницата и цяла нощ си приказвахме около мангала. Аз, Гун-цзо, отново разказах предишната история, така както беше говорил Ян Хън.

А през пролетта на деветата година от Юанхъ аз, Гун-цзо, посетих древния Дуну^[12] и съпровождайки управителя на областта, господин Юан Си, плувах по Дунтин^[13], изкачих се и в планината Баошан. Нощувахме в колибата на даоса^[14] Чжью Цзяо-цзюн. С него влязохме в тайнствени пещери, за да търсим там свещени даоски книги. Насред една пещера в скалите намерихме осми свитък от древната „Книга за планински върхове и реки“. Писмената бяха древни и странни, почти навсякъде проядени от червеи, и не можеха да се разчетат. Аз, Гун-цзо, заедно с Цзяо-цзюн, внимателно ги проучих и тогава прочетохме:

„Когато Юй^[15] направлявал водите, той три пъти стигал до планината Тунбо^[16]. Там бушували ветрове и се носели мълнии, камъните виели и дърветата стенели, чудовището Убо^[17] преграждало реките, Тиенлао^[18] строил войските, но Юй не могъл да започне. Той се разгневил, свикал всички духове, поискал и заповед от дракона Куй^[19], накарал ги да се поклонят доземи на владетеля на планината Тунбо и да му се молят за милост. Юй затворил Хунмъншъ, Чжаншаншъ, Дълушъ и Лилъшъ. А духът на водите в Хуай и Го^[20], който се казвал Учжъци, бил уловен. Той умее да разговаря, разпознавал плитчините и вировете в реките Цзян и Хуай^[21], разстоянията до възвишенията и низините. Духът приличал на маймуна, с чип нос и високо чело, зелено тяло и бяла глава, златни очи и белоснежни зъби.

Шията му се протягала на сто чъ, той бил по-силен от девет слона наведнъж, умее да нанася удари, да скача и стремително да тича, бил ловък и бърз. Не можел да слуша и да гледа дълго време. Юй го предал на Чжан Люй, но Чжан Люй не могъл да се справи с духа; предал го на Няомую — и той не могъл да се справи; предал го на Гънчън — той се справил. Тогава духовете на дърветата и водите, божествата на планините и на камъните се втурнали с вопли и се събрали наоколо в несметна тълпа. Гънчън подгонил духа с оръжие, сключил на шията му огромна верига, надянал на носа му златен звънец и го преселил в подножието на планината Гуйшан в Хуайин^[22]. След Чънгън всички рисували този образ, за да се предпазват от бедствията — огромните вълни и бури на река Хуай.“

Значи, видяното от Ли Тан и разказаното от Ян Хън съвпаднало напълно с писаното в „Книга за планински върхове и реки“.

[1] *Дин* и *чъу* — два от двадесет и двата знака, с чиято помощ се комбинират съчетанията на циклическия (шестдесетгодишен) календар, употребяван в Китай от началото на нашата ера. Съчетанието *динчъу* е четиринадесета година от цикъла. Пълното уточняване на годината става, като се вземе под внимание периодът на властващия тогава император. ↑

[2] *Чжънюан* — период от 785 до 804 г. За този период годината *динчъу* съответствува на 789 г. ↑

[3] *Цану* — в днешната провинция Хунан. ↑

[4] *Хуннун* — област, в днешната провинция Хънан. ↑

[5] *Юнтай* — период от 498 или от 765 г. — липсата на име на император не позволява да се уточни годината при наличността на два периода с едно и също название. ↑

[6] *Чучжъу* — в днешната провинция Цзянсу. ↑

[7] *Един чжан* — сега около 3 м. ↑

[8] *Юанхъ* — период от 806 до 820 г. ↑

[9] *Чанчжъу* — област в днешната провинция Цзянсу. ↑

[10] *Чжуфан* — местност в днешната провинция Цзянсу. ↑

[11] Съществували са специални странноприемници със свои служители, предназначени само за държавни чиновници. Обикновените пътници са отсядали най-често по манастирите. ↑

[12] *Дуну* — град в днешната провинция Цзянсу. ↑

[13] *Дунтин* — езеро в днешната провинция Цзянсу. ↑

[14] *Даос* — привърженик на едно от основните общественно-политически, идеологически и религиозни течения в Китай — даосизма. Като противоположност на официалната идеология и религия в Китай — конфуцианството, даосизмът е изиграл безспорна положителна роля. Засилване на религиозно-мистичния характер в някои отклонения на това течение се забелязва в Средните векове. ↑

[15] *Юй* — митичен владетел. Според легендите той единствен съумял да се справи с водите на потопа, залели Китай през третото хилядолетие пр.н.е. ↑

[16] *Тунбо* — планина между днешните провинции Хънан и Хубей, от която извира р. Хуай. ↑

[17] *Убо* — възможен вариант: Тубо, дух на земята с тяло на крава, глава на тигър, три очи и рога. ↑

[18] *Тиенлао* — под това име е известен един от сановниците на митичния император Хуанди (Жълтият владетел или Владетелят на жълтата пръст). ↑

[19] *Куй* — планински дух или дух на дърветата и камъните. Най-често бива изобразяван като рогат Дракон, еднокрак и люспест. ↑

[20] *Хуай* и *Го* — реки. Хуай извира от планината Тунбо в днешната провинция Хънан. Го е неин приток. ↑

[21] *Цзян* и *Хуай* — съкратени названия на реките Чанцзян и Хуайшуй. ↑

[22] *Хуайин* — местност в днешната провинция Цзянсу. ↑

ЛИ ГУН-ЦЗО ИСТОРИЯТА НА СЕ СЯО-Ъ

Сяо-ъ от рода Се в областта Юйчжан била дъщеря на търговец. Когато била на осем години, починала майка ѝ. След това я омъжили за храбреца Дуан Цзюй-чжън от Лиян. Цзюй-чжън държал много на справедливостта, той дружал с умни и способни хора. Бащата на Сяо-ъ имал натрупано огромно имущество, но криел името си сред търговците. Той често превозвал стоки в една лодка със зетя си Дуан и двамата обикаляли реки и езера. Когато Сяо-ъ станала на четиринадесет години и почнала да си забожда косата^[1], и баща ѝ, и мъжът ѝ били убити от разбойници, които при това заграбили всичкото им злато и коприни. Братята на Дуан, по-големи и по-малки, племенниците на Се, няколко души момчета-слуги — всички потънали в реката. Сяо-ъ с рана в гърдите и счупен крак била понесена от течението и спасена от друга лодка. След една нощ тя се съвзела. Оттогава тръгнала да проси и скитайки, стигнала в околия Шанюан, където се приютила при будистката монахиня Цин У при храма Мяогосъ.

Наскоро след смъртта на баща си Сяо-ъ сънувала, че той ѝ казва: „Оня, който ме уби, е маймуна в кола, трева на изток от вратата.“ След няколко дни тя пак сънувала, този път мъжа би, който ѝ казал: „Този, който ме уби, върви сред класовете, мъж за един ден.“ Самата Сяо-ъ нищо не разбрала, тя често пишела тези думи и навсякъде молела начетените и образовани хора да ѝ ги обяснят, но годините минавали, а никой не можел да направи това.

През пролетта на осмата година от периода Юанхъ аз напуснах службата си в провинция Цзян-си и тръгнах с лодка на изток. Спрях до брега в Цзяне, изкачих се в храма Вагуансъ. Там живееше един монах, Ци У, с когото бяхме приятели и който уважаваше мъдрите и образовани хора. Той ми каза:

— Има една вдовица на име Сяо-ъ, която всеки път, щом дойде в храма, ми показва гатанка от петнадесет думи, но аз не мога да я

разгадая.

Аз веднага помолих уважаемия Ци да напише гатанката на хартия, облегнах се на перилата на верандата и почнах да пиша с пръст във въздуха, съобразявах съсредоточено и мълчаливо. Преди още насядалите посетители да се уморят, аз проумях написаното.

Наредих на един храмов прислужник да повика бързо Сяо-ъ, а когато тя дойде, аз почнах да я разпитвам какво се е случило. Сяо-ъ дълго плака, после каза:

— И баща ми, и мъжът ми бяха убити от грабители. Наскоро след това сънувах, че баща ми ми казва: „Оня, който ме уби, е маймуна в кола, трева на изток от вратата“; сънувах и мъжа си да ми казва: „Оня, който ме уби, върви сред класовете, мъж за един ден.“ Оттогава минаха години, а никой не може да обясни това.

— Щом е тъй, аз ще ти поясня — казах аз. — Оня, който е убил баща ти, е Шън Лан, а оня, който е убил мъжа ти, е Шън Чун^[2]. Да вземем „маймуна в кола“, от йероглифа „кола“ да махнем горната и долната черта — получава се йероглифът „шън“. А „шън“ съответствува на маймуна^[3]. Затова е казано „маймуна в кола“. Ако пък под „трева“ сложим „врата“, а във „врата“ — „изток“, това е йероглифът „лан“. Да вземем сега „върви сред класовете“, това значи „минава през нива“ и също е равно на йероглифа „шън“. А от „мъж за един ден“ добавяме една черта — „единица“ — над „мъж“, а отдолу слагаме „ден“ и получаваме йероглифа „чун“. Оня, който е убил баща ти, е Шън Лан, а оня, който е убил мъжа ти, е Шън Чун. Това е достатъчно, за да стане ясно.

Сяо-ъ горчиво заплака, почна да ми се кланя, записа върху дрехата си четирите йероглифа — Шън Лан и Шън Чун, и се закле, че ще търси и ще убие двамата разбойници, за да отмъсти за несправедливостта. Тя ме попита за името и фамилията, за службата и званието ми и си отиде, проливайки сълзи.

След това Сяо-ъ, преоблечена в мъжки дрехи, тръгнала да скита тук-там, като се наемала за слуга. След година и нещо, когато стигнала до окръга Синян, на една бамбукова порта тя видяла лист с обявление, което гласяло: „Търсят се работници“. Сяо-ъ се отзовала на повика, отишла при посочената къща, попитала кой е стопанинът и се оказало, че това е Шън Лан. Шън Лан я завел у дома си. Сяо-ъ била с гняв в сърцето, но с кротост на лицето. Тя се сближила с Шън Лан и той

много я харесал, доверявал ѝ всичкото злато и коприна, които минавали през този дом. Две години и нещо се изнизали, но още никой не знаел, че Сяо-ъ е жена. Някогашните злато, скъпоценности и везби на рода Се — дрехи, вещи, покъщнина — всичко било заграбено и докарано в дома на Шън Лан и всеки път, когато Се Сяо-ъ се докосвала до старите вещи, не можела да не си поплаче скрито.

Шън Лан и Шън Чун били братя. По онова време Шън Чун с цялото си семейство живеел край залива Душу, на север от Великата река^[4], но често идвал при Шън Лан и много добре се спогаждал с него. Понякога двамата заминавали за цял месец, награбвали богатства и се връщали. И всеки път оставяли Сяо-ъ с жената на Шън Лан да оглавява семейството и дома, като ѝ давали изобилно вино, месо и дрехи.

Един ден Шън Чун пристигнал при Шън Лан с пъстър шаран и вино. Сяо-ъ с въздишка си казала: „Господин Ли много тънко прозря и изясни тайнственото, всичко съвпада с думите от съня. Значи, небето е просветило неговия разум и моите намерения трябва да бъдат изпълнени докрай.“

Същата нощ Шън Лан и Шън Чун се събрали с компания грабителите и накрая се напили. Когато всички злодеи си отишли, Шън Чун, съвсем пиян, легнал във вътрешните помещения, а Шън Лан заспал на открито, на двора. Сяо-ъ предпазливо заключила Шън Чун вътре, измъкнала меч на Шън Лан и му отсякла главата. След това почнала да вика, дошли всички съседи и какво да видят — Шън Чун заловен вътре, Шън Лан мъртъв навън. Пресметнали, че цялата награбена плячка възлиза на хиляди и десетки хиляди. Шън Лан и Шън Чун имали няколко десетки помощници — Сяо-ъ тайно записала техните имена и всички те били заловени и наказани със смърт. Тогавашният управител на Синян, Чжан Гун, одобрил тази решителна постъпка, описал на началството извършеното като достойно за похвала и така Сяо-ъ могла да избегне смъртта. Това станало през лятото на дванадесетата година от периода Юанхъ.

След като отмъстила докрай за баща си и мъжа си, Сяо-ъ се върнала в родния край, видяла близките си. Тамошните знатни родове се надпреварвали да я сватосват, но Сяо-ъ се заклела да не се омъжва. Скоро тя си отрязала косата, облякла груби дрехи и отишла да търси истината в планината Нютъушан, където почнала да се учи и да служи

на будистката монахиня, настоятелката Цзян. Сяо-ъ упорито вършела най-тежка работа, лющела ориз в скреж, събирала съчки в дъжд, трудела се неуморно, докато през четвъртия месец на тринадесетата година дала обет в съчжъуския храм Кайюансъ, а името Сяо-ъ си оставила и като монашеско име, за да не забравя потеклото си.

През лятото на същата година на връщане в Чан-ан аз минавах през Събин и се отбих в храма Шани, за да навестя високодобродетелната монахиня Лин. Там имаше няколко десетки монахини, дали наскоро обет. С обръснати коси, нови наметала, строги и спокойни, те стояха в редици от двете страни на наставницата си. Една от тях я попита:

— Този началник не е ли съдията Ли от Хунчжъу, двадесет и трети в рода си?

— Да — потвърди наставницата.

Монахинята каза:

— Това, че можах да отмъстя за семейството си и да отплатя за оскърблението и обидата, дължа на благодеянието на съдията.

Тя ме погледна и заплака. Аз не я познавах и почнах да я разпитвам. Тогава тя каза:

— Името ми е Сяо-ъ, доскоро бях вдовица-просекиня. На времето господин съдията ми обясни имената на двамата грабители — Шън Лан и Шън Чун. Нима не помните това?

— Отначало не можах да си спомня — отговорих аз, — но сега си припомних.

Тогава Сяо-ъ с плач ми описа всичко за Шън Лан и Шън Чун, отмъщението за баща си и мъжа си, изпълнението докрай на упоритото ѝ решение и намерението си до края на живота си да живее в страдания. Тя ми каза още:

— Сигурно ще дойде ден, когато господин съдията ще получи отплата за добрината си.

Нима това е било напразно? О, щом аз можах да изясня имената и фамилиите на двамата грабители, а Сяо-ъ можа да отмъсти докрай за убийството на баща си и мъжа си, това значи, че светата истина няма да се потули, очевидното ще стане известно.

Сяо-ъ била великодушна и разсъдлива, изключително умна, упорито се усъвършенствувала и се заклела да се стреми винаги към неизменната истина. Затова откакто тръгнала по пътя на истината, тя

не носела коприна, не ядяла солено и блажно, от нея никога не чували думи, които да противоречат на справедливостта и повелите на будистката вяра.

След няколко дни ми бе наредено да се върна при планината Нютъушан, аз потеглих на юг с лодка по река Хуай и повече не срещнах Сяо-ъ.

Добродетелният човек би казал: „Да даде клетва и да не се откаже от целта си, да отмъсти за баща си и мъжа си — това е изпълнение на нравствения дълг. Да работи на различни места като слуга и никой да не узнае, че е жена — това е целомъдрие. В постъпките на една жена само целомъдрието и нравственият дълг могат да я запазят като свършена от началото до края. Такива като Сяо-ъ са в състояние да предпазят Поднебесната от онези, които погазват истината и нарушават постоянното, да покажат на Поднебесната нравствения дълг на целомъдрена съпруга и почитателна дъщеря.“

Аз описах подробно всичко станало — поясняването на загадъчните думи, намеците, за да напътя душите на хората. Да знаеш нещо добро и да не го запишеш — това не съответствува на смисъла на „Чунцю“^[5]. Затова написах тази история — възхвала на прекрасното.

[1] Т.е. да прави висока прическа с помощта на игли за коса, на което имат право само пълнолетните момичета. ↑

[2] Разгадаването на такъв вид гатанки, много разпространено в Китай, е основано на факта, че йероглифите често се състоят от ограничен брой по-прости елементи, всеки от които има свое самостоятелно значение. ↑

[3] *Шън* — девети знак от китайския дванадесетичен цикъл, при който на всеки знак съответствува някакво животно. ↑

[4] *Великата река* — едно от названията на р. Янцзъцзян. ↑

[5] *Чунцю* (Пролет-есен) — древен паметник-летопис за деянията на императори и пълководци (VIII–V в. пр.н.е.). ↑

БО СИН-ЦЗИЕН ТРИ СЪНЯ

В сънищата на хората има странни неща: един сънува, че отива някъде, а друг го среща там наистина; един върши нещо, а другият сънува това или пък двама се сънуват един друг...

По времето на Тиенхъу^[1] Лю Ю-цю бил помощник областен началник в Чжаои^[2], често пътувал по служба и вечер се връщал късно. Една нощ до дома му оставали още десетина ли, когато стигнал до двора на някаква будистка обител. Пътят водел покрай нея. Отвътре се чували весели песни и смях. Оградата на тази обител била ниска и полусъборена, всичко вътре се виждало. Лю Ю-цю се навел, надникнал през една пукнатина и видял десетина млади жени и мъже да се гощават, насядали размесено около наредена трапеза. Видял, че и неговата жена седи вътре, разговаря и се смее. Отначало Лю Ю-цю бил просто изумен, той дълго не можел да разбере как е възможно такова нещо. После си помислил, че жена му не би трябвало да идва тук и че не може да я остави на това място. Взрял се по-внимателно в нея: лице, начин на говорене, смях — никаква разлика, тя е. Поискал да провери. Портите били залостени и не можело да се влезе. Тогава той взел парче керемиди, хвърлил го и улучил вътре голям съд за вино, който се строшил на парчета. В същия момент хората се пръснали и всичко изчезнало. Лю Ю-цю прескочил стената и влязъл право вътре. Огледал заедно със слугите, които го придружавали — хора нямало нито в главната зала, нито в страничните помещения. Мандалото на портите си стояло сложено както по-рано. Смаян, Лю Ю-цю препуснал към къщи. Когато стигнал, жена му тъкмо се събуждала и чула, че идва. Като разменили обичайните любезности, жена му се засмяла и казала:

— Току-що сънувах, че с десетина души, все непознати, се разходихме до една обител, събрахме се в залата на гощавка, но отвън някой хвърли парче керемиди, разбърка всичко — чаши, чинии... И аз се събудих.

Лю Ю-цю също ѝ разказал всичко, което видял.

Това е то един да сънува, че отива някъде, а друг да го срещне там наяве.

През четвъртата година на Юанхъ Юан Вей-чжъ от Хънан, главен ревизор, беше пратен по служба на границата. Десетина дни след заминаването му аз, вторият от по-големите братя Ль-тиен и Ли Шао-чжъ от Лунси се разхождахме заедно край река Цюйцзян. Стигнахме до будисткия манастир Цън^[3], обиколихме целия двор на монасите, бавихме се доста. Беше вече късно, когато стигнахме до жилището на Ли Шао-чжъ в Сюйсинли. Там наредихме да ни донесат вино и почнахме да прием. Беше много весело. По едно време брат ми остави чашата, дълго мълча, после каза:

— Вей-чжъ трябва да е стигнал в Лянчжю^[4].

И като взе това за тема, той написа на стената стихотворение, което гласеше:

Пролет... Но как да надмогна тъгата, която навява?

Цвете за жребий^[5] откъсвам — ще прием сега до забрава!

Но ненадейно си спомням: приятелят стар е заминал!

Дните броя — тази вечер навярно в Лянчжю остава.

Това беше на двадесет и първи. След десетина дни пристигна пратеник от Лянчжю и ни донесе писмо от Юан Вей-чжъ. В края на писмото беше написано стихотворението „Записвам съня си“, което гласеше:

Сън... Вас и брат ви сънувах, че скитате покрай реката,

и в манастира видях ви — „Цън“ сбира всички познати...

Екна викът на слугата ми: „Ей, настанете конете!“

Сепнах се — в древния Лянчжъу ме е довела съдбата.

Денят и месецът съвпадаха напълно с деня и месеца на стихотворението, което бе съчинено по време на разходката в манастира.

Това е то един да върши нещо, а другият да сънува същото.

Към средата на Чжънюан Дъу Чжъ от Фуфън и Вей Сюн от Цзинчжао пътували заедно от Бо^[6] в Цин^[7]. Спрели да нощуват в странноприемницата при Тунгуан^[8]. През нощта Дъу Чжъ сънувал, че стига до храма Хуаюе и вижда там една врачка, черна и висока, със сини поли и бяла блуза. Тя ги посрещнала на пътя и ниско им се поклонила, после предложила на Дъу Чжъ да му погадае. Дъу Чжъ не могъл да откаже и се съгласил. Попитал я как се казва и тя отговорила, че е от рода Чжао. Когато се събудил, Дъу Чжъ разказал всичко на Вей Сюн. На другия ден, щом стигнали до храма, насреща им излязла врачка — също както в съня и по външност, и по държане, и по облекло. Дъу Чжъ погледнал Вей Сюн, казал: „Сънят ми го предсказа“ и заповядал на слугите да бръкнат в дисагите, да извадят две от навървените монети^[9] и да ѝ ги дадат. Врачката плеснала с ръце, засмяла се и казала на приятелките си:

— Също както го сънувах!

Вей Сюн изумен я попитал какво значи това и тя отговорила:

— Сънувах нощес, че двама души пристигат откъм изток. На единия, с къса брада, аз врачувах и той ми даде две монети. Сутринта разказах всичко на приятелките си и ето че днес сънят ми се сбъдна.

Дъу Чжъ нарочно попитал врачката за името ѝ. Нейните приятелки отговорили:

— Тя е от рода Чжао.

Всичко от началото до края съвпадало тъй, сякаш предварително било уговорено.

Това е то двама да се сънуват един друг.

Аз, Син-цзиен, ще кажа: като се почне от Чунцю и се стигне до книгите на философи и историци, за сънища се говори много, но такива три съня не са отбелязани. Сънищата на хората са несметни, но такива три съня не са се срещали. Възможно ли е те да са случайност?

Или са предопределени? Не мога да кажа. Но днес записах тези истории, за да не се забравят.

[1] *Тиенхъу* — съпруга на император Гаоцзун (650–683) У Цзъ-тиен, която след смъртта му се обявила за императрица и властвувала от 690 до 705 г. ↑

[2] *Чжаои* — област в днешната провинция Шънси. ↑

[3] *Цъън* — букв. милосърдие и майчина любов. ↑

[4] *Лян чжъу* — област в днешната провинция Шънси. ↑

[5] *Жребий* — вид игра при гощавки, според която победеният трябва да пие повече. ↑

[6] *Бо* — околия Босян в днешната провинция Анхуй. ↑

[7] *Цин* — название на днешната провинция Шънси. ↑

[8] *Тунгуан* — околия и планински проход в провинция Шънси. ↑

[9] Старинните китайски монети имали отвор по средата, кръгъл или четириъгълен, и поради сравнително малката си стойност се употребявали навървени на връзки по хиляда. ↑

ЮАН ЧЖЪН ИСТОРИЯТА НА ИН-ИН

Към средата на Чжънюан живеел младият Чжан, много кротък по характер, с изящни обноски и външност, със строги морални устои — не допускал нищо неблагоприлично. Понякога участвувал в разходки или гощавки, но сред шумното веселие, докато всички останали обръщали чаша след чаша, сякаш се страхували да не пропуснат нещо, Чжан ги следвал само привидно и никога не стигал до разпуснатост. Той бил на двадесет и три години, а още не знаел какво е жена. Онези, които знаели това, го разпитвали и той се оправдавал:

— Дън Ту-цзъ^[1] не е бил любител на женската красота, а е буйствувал свирепо. Аз съм истински любител на женската красота, но не ми се е случвало да срещна такава красота. Как да го обясня? Изобщо, когато срещна нещо необикновено, винаги се привързвам с цялото си сърце, а това значи, че не съм от ония безчувствени и равнодушни хора.

И на разпитващите им ставало ясно.

Не след дълго Чжан заминал за град Пу. На десетина ли източно от Пу имало будистки манастир, наречен „Всеобщо спасение“. Чжан отседнал там. Случило се така, че там била и една вдовица от рода Цуй, която се връщала в столицата Чанан и пътят ѝ минавал през Пу. Тя също отседнала в този манастир. По баща вдовицата Цуй била от рода Чжън. Чжан също водел потеклото си от рода Чжън. Проследили роднинските си връзки — оказало се, че вдовицата му се пада леля по майка.

Същата година в Пу починал Хун Чжън^[2]. Той имал помощник, Дин Вън-я, който се отнасял зле с войниците, и те използвали траура, за да се разбунтуват, започнали и големи грабежи сред жителите на Пу. Семейство Цуй носело със себе си значително имущество, имало и много слуги. Хората се изплашили, не знаели на кого да се опрат. Порано Чжан бил в добри отношения с привържениците на пълководеца в

Пу, той помолил някои по-древни чиновници да се застъпят и така премеждията били избегнати. След десетина дни с указ на Сина на небето^[3] безкористният пратеник Ду Цюе взел в свои ръце цялата власт във войската, издал заповед и войниците прекратили размириците.

Вдовицата Чжън, много благодарна на Чжан за добрината му, дала угощение и го поканила да седне на средата^[4]. Тя пак му казала:

— Сираците на леля ви не загинаха — аз отглеждам невръстните си деца. За нещастие случихме се тук при тези големи размирици във войската и наистина сами едва ли бихме се опазили. Беззащитният ми син и младата ми дъщеря дължат живота си на вас. Може ли това да се сравнява с една обикновена добрина? Затова сега им давам възможност да се срещнат с вас, по-големия си брат, както го изисква приличието, и се надявам с това да се отплатим за добрината.

Тя повикала своя син на име Хуан-лан, десетинагодишно момче, много кротко и миловидно. После повикала дъщеря си:

— Излез да се поклониш на своя по-голям брат, той ти спаси живота.

Минало доста време, дъщерята отказвала да излезе — съобщила, че е болна.

— Твоят по-голям брат Чжай ти запази живота — казала ядосано Чжън, — иначе тебе щяха да те отвлекат. Как може да го отбягваш с такава неприязън?

Пак минало време, докато дъщерята излезе — всекидневни дрехи, ясен поглед, без никакви особени украшения, невдигнати в прическа кичури коса, паднали до веждите, съвсем изтрит от страните грим. Обликът ѝ бил неизказано прекрасен, той вълнувал и трогвал със своето сияние.

Чжан бил поразен. Поздравил я най-благопристойно. Тъй като Чжън насила я накарала да излезе пред госта, дъщерята седнала до майка си с неподвижен поглед, крайно възмутена, тя сякаш едва се справяла със себе си.

Чжан попитал на колко е години. Чжън казала:

— Роди се през седмия месец на първата година от цикъла на сегашния Син на небето, а сега сме седемнадесета година от периода Чжънюан — значи, тя е на седемнадесет години.

Чжан се помъчил да я увлече в разговора — тя не отговаряла. Най-сетне угощението свършило.

Оттогава Чжан бил съвсем омаян, той искал да изрази чувствата си, но нямал повод за това.

Прислужничката на младата Цуй се казвала Хун-нян. Младежът я поздравявал крадешком три-четири пъти, а веднъж използвал удобен случай и ѝ заговорил за чувствата си. Прислужничката се стъписала от изненада, после засрамена избягала. Чжан съжалил за стореното. На другия ден, когато прислужничката отново дошла, Чжан, обзет от стеснение, ѝ се извинил и повече не говорил за онова, към което се стремял. Тогава прислужничката му казала:

— Думите ви, господарю, в никакъв случай не смея да предам, не смея дори да намекна. Но нали вие вече изяснихте роднините на Цуй^[5]. Защо тогава не се възползвате от това и не поискате да се ожените за нея?

— Още от малък отбягвам жените — казал Чжан. — Дори тогава, когато съм бивал сред млади и богати безделници, никога не съм се заглеждал в жени. Досега аз винаги съм избягвал това. Но оня ден, още по време на гощавката, вече едва се сдържах. И ето, от няколко дни, тръгна — и забравям да спра, седна на трапезата — и забравям да ям, сутрин се боя, че няма да дочакам вечерта. А ако реша да се женя със сватовници, да пращам годежни дарове и да питам за името^[6] — ще трябва повече от три месеца и тогава можете да ме търсите в сушената риба по пазарите. Защо ми говориш това?

Но прислужничката възразила:

— Цуй се отбранява с чистотата и предпазливостта си, така че дори онези, които тя уважава, не могат да я оскърбят с думи. Тя, разбира се, едва ли ще приеме плановете на една обикновена прислужничка. Но Цуй умее да пише и обича книгите, често се замисля дълбоко над някои глави и изречения и тогава за дълго я обземат омраза или любов. Вие се опитайте да ѝ разкриете чувствата си със стихове и така да я развълнувате. Ако и така не стане, друг начин няма.

Чжан много се зарадвал, той веднага съчинил две стихотворения — „Пролетни думи“^[7] — и ги дал на Хун-нян. Същата вечер Хун-нян дошла още веднъж, тя подаде на Чжан лист изящна, изпъстрена с рисунки хартия за писма и казала:

— Цуй нареди да го донеса.

Заглавието на написаното там стихотворение било „Ясна луна през нощта на петнадесети“^[8]. Стихотворението гласяло:

*Срещен вятър полека вратата отваря.
Във пристройката западна чакам луната.
Сякаш вече е тука човекът нефритов^[9] —
На стената полюшнаха сенки цветята.*

Чжан си обяснил донякъде намека в това стихотворение. Тази нощ била четирнадесета на втория месец. На изток от помещенията на Цуй имало цъфнало кайсиево дърво, по което човек би могъл да се покатери и да прескочи оградата. И през нощта на петнадесети Чжан се покачил на това дърво и прескочил. Стигнал до западната пристройка — вратата била открената. Хун-нян спяла на леглото си. Младежът я сепнал и Хун-нян уплашено попитала:

— Защо сте дошли?

— Цуй ме вика с писмото си — излъгал Чжан. — Иди да й съобщиш за мене.

Не след дълго Хун-нян се върнала, повтаряйки:

— Иде, иде!...

Чжан едновременно се радвал и се страхувал, но си казал, че на всяка цена ще получи онова, което иска.

И Цуй дошла, но строго облечена, със суров израз, и почнала гневно да порицава Чжан:

— Добротата на по-големия брат, която спаси живота на моето семейство, е твърде голяма. Затова любещата ни майка ви повери беззащитния син и младата дъщеря. Но защо е трябвало да давате на моята неизпълнителна прислужничка непристойни стихове? Отначало ме спасявате от бедата и проявявате справедливост, а накрая сам искате да грабнете жертвата. Значи, замените една беда с друга — а каква е разликата между двете бедни? Всъщност аз исках да премълча за тези стихове, но тогава щях да защитя разврата на един човек, а това е несправедливо. Ако ги покажех на майка си, това би значило да обърна гръб на благодеянието на един човек, а това е лошо. Бих ви предала

няколко думи по прислужничката, но се боях, че истинският им смисъл няма да стигне до вас. Тогава реших да си послужа с кратка бележка — исках само да напиша и да обясня. Но пак се побоях, че по-големият брат може да се обиди. Затова си послужих с тези безнравствени груби стихчета, исках да ви накарам непременно да дойдете. Срамът от такава безнравствена постъпка не може да не ме измъчва! Единственото ми желание е да се съдържате в границите на приличието, да не се стига до разпуснатост!

Свършила да говори, обърнала се и си отишла Чжан дълго стоял объркан. После отново прескочил оградата и си тръгнал. Оттогава той бил съвсем разочарован.

Няколко нощи след това Чжан спял сам край верандата. Внезапно някой го събудил. Той се сепнал, надигнал се и видял, че е дошла Хун-нян с преметната завивка и възглавница в ръцете. Тя побутнала Чжан и каза:

— Иде, иде! Защо спите?!

Сложила възглавницата до неговата, а завивката — върху неговата и излязла. Чжан потъркал очи, седнал чинно и дълго седял така. Струвало му се, че сънува. Но той почтително чакал. Скоро пак се появила Хун-нян, придържайки младата Цуй. Цуй пристъпвала свенлива, изпълнена с очарование, толкова нежна и деликатна, че едва имала сили да се движи, нямало вече и следа от предишната ѝ строга благопристойност. Това било на осемнадесети през нощта. Полегатите лунни лъчи, кристалноясни, озарявали с бледа светлина половината легло. Чжан бил във възторг, струвало му се, че е дошло безсмъртно същество — не можел да допусне, че тя идва от този свят. Минало доста време, камбаната на манастира ударила — приближавало да съмне, Хун-нян подканяла да си тръгват. Цуй тъжно заплакала, тя сякаш се колебаела. После си тръгнала, отново подкрепяна от Хун-нян. През цялата нощ двамата не си продумали. Чжан станал, щом се развиделило, и се попитал със съмнение: „Сън ли беше това?“ Но когато разсъмнало, той видял следи от пудра на рамото си, усетил благоухания в дрехите си, а по завивките сякаш още проблясвали сълзи.

Минали десетина дни, Чжан не знаел повече нищо за нея. Той съчинил ода от тридесет рими^[10] — „Среща с безсмъртната“, но преди да я довърши, неочаквано дошла Хун-нян. Тогава той ѝ дал одата, за да

я предаде на Цуй. От този момент Цуй пак го допуснала при себе си. Сутрин скритом излизал, вечер скритом влизал. Така прекарвали заедно в споменатата вече западна пристройка почти един месец. Чжан често питал как би се отнесла към това Чжън. Тогава Цуй казвала:

— Все едно ми е, аз не мога иначе.

И повече не искала да говори за това.

Скоро младият Чжан трябвало да замине за столицата Чанан и предварително обяснил на Цуй положението. Тя като че ли не възразявала, но печалният ѝ вид можел да трогне всекиго. Последните две нощи преди тръгването двамата не могли да се видят. Чжан потеглил на запад.

След няколко месеца той отново пристигнал в Пу и те отново се срещали у семейство Цуй.

Цуй умеела изкусно да пише^[11], обичала и да съчинява. Чжън неведнъж искал, но така и не могъл да прочете нещо от това. Често я подбуждал, като ѝ показвал свои съчинения, но тя не им обръщала особено внимание. Изобщо Цуй се отличавала с това, че имала забележителни способности, а си давала вид, че не умее; била остроумна и красноречива, но в разговор немногословна. Изпитвала към Чжан много дълбоки чувства, но никога не свързвала чувствата с думи. Дори когато я обземала безмерна тъга, тя умеела да я прикрие. Изобщо в израза ѝ рядко забелязвали радост или гняв. Понякога, когато била сама нощем, свирела на цин^[12] и печалните мелодии пораждали тъга. Веднъж Чжан приближил крадешком, чул я, поискал пак да слуша, но тя повече не свирила. Сега Чжан бил още очарован от нея.

Скоро се наложило Чжан пак да замине на запад — приближавало времето на държавните изпити^[13]. Вечерта преди заминаването той не говорил вече за чувствата си, само въздишал печално, седнал до Цуй. Цуй вече тайно узнала, че ще се разделят и му казала почтително и спокойно с приятния си глас:

— Да се започне с разпуснатост и да се свърши с изоставяне — така става обикновено. Аз не смея да ви мразя. Но навярно би трябвало, щом вие дадохте воля на чувствата си, пак вие да сложите край и да проявите добротата си. Тогава ще удържим нашата клетва за вярност до гроб. А сега защо трябва така дълбоко да изживявате това пътуване? Вие не сте радостен, а аз нямам начин да ви дам

спокойствие. По-рано често казвахте, че свиря добре на цин. Тогава се стеснявах и не можех да го направя. Но сега вие заминавате и аз ще изпълня желанието ви.

Тя наредила да избършат праха от цина и започнала да свири встъплението към „Дъгоцветна дреха от пера“^[14]. Но не изсвирила и няколко тона, и печални звуци внесли ропот и смут, истинската мелодия станала неузнаваема. Всички наоколо почнали да въздишат и да плачат. Цуй, изплашена, спряла да свири, захвърлила цина, сълзите ѝ бликнали, тя избягала при майка си, вдовицата Чжън, и вече не се върнала. На другата сутрин Чжан потеглил.

На следната година, след като не удържал победа в литературното сражение, Чжан останал в столицата. Той пратил на Цуй писмо, в което надълго описвал чувствата си. Отговорът на Цуй, предаден тук грубо и неумело, гласял:

„С благоговение чета пристигналата вест — вашата нежност и обич са твърде дълбоки. У мене се преплитат нежните чувства на радост и печал. Много мило е от ваша страна, че ми пращате и кутия с украшения за глава и пет цуна червило, като ми пожелавате да кича главата си и да крася устните си. Благодарна съм за особено голямата милост, но за кого да се крася? Гледам тези неща и скръбта ми расте, редуват се само печал и въздишки. Горещините преминаха и за вас сега е по-добре да останете на работа в столицата, пътят за издигане е в спокойствието. Жалко е само, че аз, нищожният човек, завинаги ще бъда изоставена. Какво бих могла да кажа, щом това е съдба? Вие заминахте, есента вече дойде, а аз съм съвсем объркана, сякаш съм изгубила нещо. Сред глъчка и шум понякога се заставям да говоря и да се смея, но през пустите самотни нощи сълзите ми се леят непрекъснато. Дори когато заспя, често ме души плач от мисли за тъжната раздяла. Понякога ми се струва, че всичко е както преди, че тайната ни среща още не е свършила, но аз трепвам — и всичко изчезва. Половината постеля е сякаш още топла, а оня, за когото мисля, е много далеч. Струва ми се, че се разделихме вчера — всичко отмина толкова бързо с изтеклата година! Чанан е място на удоволствията, където много неща привличат, възбуждат чувствата. Какво щастие е това, че вие не забравяте мене, далечната, нищожната, и не ви омръзва да мислите и да се грижите за мене! Аз нямам с какво да ви се отблагодаря. А на клетвата до гроб аз ще бъда вярна и няма да

й изменя. Нашата роднинска връзка ви доведе на гощавката заедно с мене. Подмамена от прислужничката, аз стигнах до непозволителна искреност. Чувствата между двама млади не могат да се сдържат. Вие проявихте трогателната настойчивост на оня, който свирил на цин^[15], а аз, нищожната, нямах твърдостта на онази, която хвърлила совалка^[16]. И на една постеля с вас аз бях обзета от дълбоко чувство на преданост. Моите жалки чувства към вас ще си останат завинаги. Как можех да предположа, че като ви видя, няма да мога да сдържа чувствата си! Стигнах до позора сама да ви се обрека и вече няма да подам на другиго превръзката за глава^[17]. До смъртта си ще изпитвам огорчение от това и ще сдържам въздишките си, но защо да говоря за тези неща!...

Ако вие, човеколюбив и чувствителен човек, бъдете снизходителен към мене, нищожната, аз дори след смъртта си ще ви бъда благодарна както приживе. Но ако у вас, благородния, чувството е недостатъчно, ако вие се откажете от малкото и тръгнете след голямото, ако сметнете предишното ни сближаване за позорна постъпка, а клетвите — за заслужаващи пренебрежение, тогава, дори когато изтлея и изчезна, предаността ми към вас ще остане, аз ще се нося с вятъра, ще падам с росата и пак ще ви доверявам своята чистота. Тук изливам докрай искреното си чувство, което ще запазя и приживе, и след смъртта. Навеждам се над хартията и ме душат ридания, невъзможно ми е да изразя чувствата си. Бъдете много внимателен, пазете се! Пращам ви една нефритова халка^[18], с която съм си играла като дете — нека ви служи за украшение. Нека нефритът ви предаде своя блясък, твърдост и неизменност, а халката — своето непрекъснато постоянство. Пращам ви още гранче насметена коприна и една мелничка за чай от пропъстрен бамбук^[19]. Тези предмети не заслужават да се гледа на тях като на ценности, с тях искам да кажа, че бих желала вие да сте естествен и неподправен като нефрит, а волята ви — постоянна и цялостна като халка. Върху бамбука има следи от моите сълзи, тъгата ме обвива като насметена коприна. С тези вещи аз изразявам чувствата си, желанието си да бъдем свързани вечно. Със сърце съм близо до вас, тялом съм далеч, кога ще се срещнем, не се знае. Но ако скритият ни ропот се слее в едно, и през хиляди ли ние духом ще бъдем пак заедно. Пазете се много! Пролетните ветрове са зли, хранете се, за да се чувствувате добре. Бъдете предпазлив в

думите си, пазете се, а за мене, нищожната, няма защо да мислите твърде много!“

Чжан показал това писмо на свои познати и доста от съвременниците му знаели за него... Известният Ян Цзю-юан^[20], който обичал да съчинява, написал четиристишието „Стихове за младата Цуй“, което гласяло:

Да се сравнява не може нефритът с Пан-лан^[21] яснолики. Изпод снега орхидеи подире си слънцето вика. Ето, талантът разгулен обзет е от пролетна нега. А Сяо-нян^[22] над писмото тъгува и сълзите бликат.

А Юан Чжън от Хънан продължил започнатата от младия Чжан ода и написал стихове от тридесет рими — „Среща с безсмъртната“, които гласели:

*Свети млада луна през бамбукови щори,
вън, във синия здрач, рой светулки се стрелкат.
Вече плахо просветват далечни простори,
зеленяят по-ярко дръвчетата в двора.
Дракон-вятър свисти през бамбука във парка,
песента на луан^[23] люшва туна^[24] догоре.
Като лека мъгла падат тънки коприни,
звънва накит-нефрит, със ветреца говори...
Жезъл пурпурен грей — мина Златната майка^[25]
и нефритов отрок^[26] горе облака пори.
Тази нощ прави хората тихи, смълчани,
с тъжен ромон на дъжд утринта се разтвори.
Грейват шити пантофки със бисерен блясък,
везан дракон пред цвете сияйно спи морен.
Феникс-накит, игли^[27] от нефрит скъпоценен...
Плащът пурпур и ясна дъга е затворил.
— Аз от езеро светло нефритово^[28] ида,
а отивам в лазурен дворец чудотворен.
— Аз бях тръгнал на север от Ло, но неволно
тук, на изток, към къщата Сун свърнах морен.
Отначало задевките плахо посреща,
после тайно съчувствие сменя отпора.
Виж — криле на цикада — коси непокорни,*

а пристъпи ли — блясък забулва простора.
Тя извива лице — и се сипят снежинки,
във леглото обгръщам коприна отгоре.
Пърхат ян и юан^[29], неразделни до края,
фей, във клетка със цуй^[30], гали своята изгора.
Нежен свян е събрал, свил е черните вежди,
пламък алени устни стопи и притвори.
Това тяло струи аромат орхидеен,
в гладкост кожата може с нефрита да спори.
Няма сила тя вече ръка да помръдне,
след насладата бурна надви я умора.
Пот на бисерни капки струи по челото,
разпиля се косата — глава тя обори.
Колко радост щастливата среща ни даде!
Ала чуй — пета стража удари и скоро
тази среща ще свърши. Печална раздяла!
Непосилна... Но можем ли нещо да сторим?
Чисти думи на вярност във клетва изричаш,
ала в облика дивен стаена е горест,
Дар ми даваш — халка, да ни свързва навеки,
шнурче с възли за общите чувства говори.
Вместо пудра — сълзи, огледалцето казва.
Над светилника блед пеперуди се вият.
Просветлява навън, още меко, безсилно.
Виж, и слънцето тръгва — нагоре, нагоре...
Аз потеглям към Ло. Пее флейтата нежно,
бродя в стръмната Сун аз, свирач неуморен.
Мойта дреха попи аромата на мускус
и червило открива в постелята взора.
Там, край бента, тревата е гъста и мека,
в унес виждам Пънлай^[31] — днес така ми се стори.
Цинът скромно зове като жерав печален,
чака бистрата Хан своя лебед^[32] по-скоро.
Не прорязва човек висините небесни.
Трудно можеш преброди и морски простори.
Облак-скитник къде ли да спре да почине!
И стои Сяошъ^[33] още в кулата горе...

Всички приятели на Чжан, които чули това, били изумени, но самият Чжан решил да прекъсне тези отношения. Юан Чжън, който бил особено близък с Чжан, го попитал за причината. Чжан отговорил:

— Обикновено онези, които небето е надарило с дивна красота, неизбежно погубват ако не сами себе си, то другите. Ако младата Цуй сполучи и намери богатство и знатност, тя ще използва любовта към нея и своята красота, но не за облак и не за дъжд^[34], тя ще бъде дракон цзяо^[35], ще бъде чудовище чъ^[36] — не мога дори да си представя в какво би могла да се превърне тя. Инският Син, чжъуският Ю^[37] са владели безброй страни, имали са огромна власт, но поражение им е нанесла жена. Народът им се разпръснал, те самите били убити и оттогава до ден-днешен са за позор и присмех на цялата Поднебесна. Моята добродетел се оказва недостатъчна да надделеа на гибелната омая, затова аз сдържам чувствата си.

И всички присъстващи въздъхнали дълбоко.

След година и нещо Цуй вече поверила съдбата си на друго, Чжан също се оженил. Веднъж той минавал покрай дома ѝ и съобщил чрез нейния съпруг, че иска да я види братовчедът ѝ по майка. Съпругът предал това, но Цуй не пожелала да излезе. Скръбните мисли на Чжан били така искрени, че проличали в израза на лицето му. Цуй узнала за това и тайно съчинила стихове, които гласели:

*Аз оттогава посърнах и бързо линей хубостта ми,
Мисля, премислям... Отдавна скръбта на легло
прикова ме.*

*Свян ме възпира да стана — за близките вече нехая.
вий да не видите искам как крея след тая измама.*

Но тъй и не се срещнала с него. След няколко дни Чжан трябвало да заминава и тя пак съчинила стихотворение за раздялата:

*Мен оставихте, знам. Нищо няма да кажa.
А бе време — със вас се обичахме даже...*

*Пожалете с предишната нежност оная,
гдето днес е при вас — нея скръб да не смаже...*

Оттогава те вече нищо не узнали един за друг.

Повечето от съвременниците очаквали, че Чжан ще осъзнае вината си. При срещи с приятели аз често подкачах тази тема, за да накарам онези, които знаят тази история, да не вършат това, а онези, които го вършат — да не се поддават на заблудата.

През деветия месец от първата година на Чжън-юан управителят Ли Гун-чуй пренощува в моя дом в Цзинанли и говорихме пак за това. Гун-чуй уверено нарече тази история необикновена и я изложи в „Песен за Ин-ин“. Малкото име на Цуй беше Ин-ин, затова и Гун-чуй озаглави написаното по този начин.

[1] *Дън Ту-цзъ* — герой от едноименната поема на Сун Юй (III в. пр.н.е.). Накратко съдържанието на поемата е следното: Дънту обвинил Сун Юй пред императора, че е сластолюбец. Тогава Сун Юй се оправдал, като казал: „Най-хубави в Поднебесната са момите от царство Чу, а най-хубави в Чу са момите от нашето село. Най-голямата хубавица в нашето, село ми е съседка, тя по цял ден поглежда към мене, но аз не ѝ обръщам внимание. А жената на Дънту е рошава, редкозъба, изгърбена, кривокрака и въпреки това му е родила пет деца. Кой тогава е по-голям сластолюбец?“ Името на Дън Ту-цзъ е станало нарицателно за развратни и порочни личности. ↑

[2] *Хун Чжън* — известен пълководец от епоха Тан. ↑

[3] *Син на небето* — един от начините да бъде назован императорът (произнасянето на името му е било забранено). ↑

[4] *Поканила го да седне на средата* — когато се приемат уважавани гости, един от начините за изразяване на това уважение е да им се предостави почетно място — по средата на помещението, в което ги канят. ↑

[5] При сватба като сватове обикновено, се пращат роднини на девойката. Освен това може да се предположи, че фразата съдържа намек за знатността и богатството на роднините. ↑

[6] Според обичаите, преди двама млади да се оженят, от страна на момъка пращат човек да поиска името на девойката. Близките на

девойката трябва да напишат върху червена хартия името и рождената дата и след това чрез гадаене и хороскопи да се провери съответствието на рождените дати, имената и пр. ↑

[7] *Пролетни думи* — йероглифът „чун“ (пролет) в много случаи се употребява като символ на любов. В дадения случай скритият смисъл на заглавието е „Любовни думи“. ↑

[8] На всеки петнадесети ден от месеца по лунния календар има пълнолуние. ↑

[9] Нефритът, един от най-ценените камъни в Китай, често се използва при положителна оценка или характеристика. В дадения случай става дума за красавец. ↑

[10] *Ода от тридесет рими* — размерът на стиховете в китайската поезия се определя освен по брой на редовете и по брой на римите, като при това броят на римите обикновено не съответствува на броя на редовете. ↑

[11] Умелото писане на йероглифи е един от белезите на висока култура у китайските интелектуалци. Известни са много имена на древни и по-нови китайски калиграфи. ↑

[12] *Цин* — струнен музикален инструмент, вид цитра, доста дълъг, обикновено се слага на специална подставка, за да може да се свири. ↑

[13] Става дума за изпитите, с които се определят най-подходящите кандидати за държавни служби. ↑

[14] Известна по онова време мелодия. ↑

[15] *Оня, който свирил на цин* — става дума за поета Съма Сянжу (II в. пр.н.е.), който увлякъл бъдещата си жена с великолепно свирене на цин и я пленил до такава степен, че тя избягала заедно с него — нещо недопустимо за китайската жена от онова време, още повече като се има пред вид, че тя била вдовица. ↑

[16] Онази, която хвърлила совалка — според преданието, за да противостои на настойчивия си възлюбен, една девойка хвърлила към него совалката и му счупила два зъба. ↑

[17] *Превръзка за глава* — принадлежност на мъжкия костюм, предназначена, заедно с шапката, да придържа косата. Подаваща превръзката за глава — тук очевидно — съпруга. ↑

[18] *Халка* — може да се предположи, че става дума за един от обичаите: когато двама влюбени се разделят, всеки от тях взема по

една вещ от чифт предмети, обикновено обици. Специални указания за това в текста на новелата няма. ↑

[19] *Пропъстрен бамбук* — среща се и днес в отделни райони на Китай. Според легендата жените на древния император Шун след смъртта му го оплаквали така горчиво, че когато сълзите им закапали върху бамбука, оставили следи. ↑

[20] *Ян Цзю-юан* — поет, съвременник на автора на новелата Юан Чжън. ↑

[21] *Пан-лан* — поет, известен със своята красота и разпуснатост.

↑

[22] *Сяо-нян* — име, станало нарицателно за хубавица. ↑

[23] *Луан* — вълшебна птица с червени пера. ↑

[24] *Тун* (или *утун*) — дърво. Понякога се превежда „павлония“.

↑

[25] *Златна майка* — едно от названията на популярното божество Сиванму (Майка на западните царе). ↑

[26] *Нефритов отрок* — свръхестествено същество, слуга в двореца на небесния владетел. ↑

[27] *Игли* — става дума за игли за коса. ↑

[28] Може да се предположи, че става дума за Яочъ — Нефритовото езеро, край което живее божеството Сиванму. ↑

[29] *Юан* и *ян* — птици от рода на патиците. Юан е мъжка, а ян — женска. Тъй като те вървят винаги заедно, станали са символ на неразделни съпрузи. ↑

[30] *Фей* и *цуй* — червени птички. Фей е мъжка, цуй — женска. Също символ на неразделни влюбени или съпрузи. ↑

[31] *Пънлай* — един от островите, населени с безсмъртни, където според влюбения би трябвало да се върне неговата божествено красива любима. ↑

[32] Споменаването на лебеда има двойко значение: от една страна, като поетичен образ, а от друга — като знак, вестител на писмо или символ на самото писмо. ↑

[33] *Сяошъ* — известен флейтист от древността, който благодарение на изкуството си се издигнал в небето. ↑

[34] *Облак* и *дъжд* — традиционен символ на съвкупление. ↑

[35] *Цзяо* — вид дракон, който прилича на змия, четирикрак и огромен. ↑

[36] Чъ — чудовище. ↑

[37] Син или Чжъу — император при династия Шан (Ин) (XIII-XII в. пр.н.е.) и Ю, император при династия Чжъу (XII-III в. пр.н.е.) — императори, обявени от официалната конфуцианска версия за носители на всякакви пороци. За Ю например е запазено следното предание: любимата му наложница Бао Съ никога не се засмивала. За да я разсмее, Ю заповядал да запалят сигнални огньове за тревога по бойните кули на града. Околните владетели се втурвали да му помагат. При вида на общото объркване и суетене Бао Съ се засмяла. Този път тревогата била фалшива. Но когато след време Ю запалил огньове, за да вика съседите си на помощ, никой не се отзовал, решили, че това е пак забавление за Бао Съ и Ю бил убит. Имената на Син и Ю, станали почти нарицателни, се използвали често при случаи, когато трябва да се окачества и разобличи злото. ↑

ШЪН Я-ЧЖЪ ЗА СТРАННИТЕ СЪНИЩА

На десетата година от Юанхъ аз, Я-чжъ, съпровождах като писар лунсийския^[1] гун^[2] в похода към Цзинчжю^[3]. Но в Чанан всички високопоставени чиновници и учени му дойдоха на гости. На осемнадесето число от петия месец^[4] лунсийският гун посрещна гостите на пир в своята резиденция край източното езеро. Когато насядаха, гунът каза:

— На младини съпровождах Синфън, когато се разхождаше, и съм запомнил някои странни случки оттогава. Бих искал да ви разкажа за това.

— Готови сме да слушаме — казаха гостите.

И лунсийският гун започна:

— Синфън беше от род на пълководец. Особени дарби нямаше. По-късно той заживя в Чанан, на юг от Пинканли^[5], там беше купил от един влиятелен някога род обширен старинен дом на висока цена. Веднъж полегнал през деня, заспал и видял насън една хубавица да идва откъм западните колони на залата. Тя вървяла бавно с някакъв свитък в ръце и четяла на глас. Хубавицата била в старинна премяна, с високо вдигната коса, дълги вежди. Облечена била в дреха със затворена яка, широк везан колан и къса връхна дреха с широки ръкави.

— О, хубавице, откъде идвате при мене? — възкликнал зарадван Синфън.

— Това е моят дом — усмихнала се хубавицата. — Нали ме пуснахте под покрива, не е ли все едно откъде идвам?

— Бих искал да видя какво четете — рекъл Синфън.

— Аз обичам стихове и често си съчинявам — отговорила хубавицата.

— Дано имам щастие вие, хубавице, да не бързате много и да успея да хвърля поглед върху тези стихове.

Тогава хубавицата му подаде стиховете и седнала на страничното легло. Синфън разгърна свитъка и надникна в първото му стихотворение. То било озаглавено „Песен за пролетното слънце“ и било само четири реда. Останалите стихотворения били дълги по няколко десетки реда.

— Вие сигурно ще поискате да си ги препишете — каза хубавицата, — но не преписвайте повече от едно.

Тогава Синфън станал, взел от масичката до източната^[6] тераса изящна хартия за писане и преписал „Песен за пролетното слънце“. Стихотворението гласяло:

*Броди чананска девойка, под слънцето пролетно
скита.*

*Вред това пролетно слънце измъчва сърцето
разбито.*

Как да развее ръкави и „лък да опъне“? Не помни...

*Дрехите свилени сякаш със есенен скреж са
покрити.*

Синфън свършил да преписва и попитал:

— Какво означава „да опъна лък“?

— Преди години моите родители ме караха да уча този танц.

Хубавицата станала, оправила си дрехата, разперила ръкави и направила няколко танцови стъпки, за да покаже на Синфън танца „да опъна лък“. Когато свършила, тя дълго проливала сълзи, докато найсетне се сбогувала и си тръгна.

— Искам да останете още малко — рекъл Синфън.

Но след миг тя вече си отишла.

Синфън се събудил и смътно си спомнил, че е станало нещо. Когато се преобличал, той намерил в ръкава си^[7] това стихотворение и изумен си припомнил отново своя сън. Това се случило към средата на Чжънюан. По-късно Синфън ми го разказа.

Тогава военните инспектори, областните и околийски помощници и гостите на пира Ду Гу-сюан от Лунси, Лу Цзиен-цъ от

Фанян, Чжан Ю-син от Чан-шан и Су Ди от Угун — всички въздъхнаха и казаха:

— Това би могло да се запише.

Затова аз, Я-чжъ, го записах, когато се върнах в къщи.

На другия ден някои закъснели гости — Гао Юн-чжун от Бохай, Вей Лян от Цзинчжао, Тан Ян от Цзинчан, Ли Юй от Гуанхан и Яо Хъ от Усин дойдоха при мене и отново се събрахме при Извора на светлия нефрит. Аз извадих написаното и им го показах. Тогава Яо Хъ рече:

— Моят приятел Ван Йен една нощ, в началото на Юанхъ, сънувал, че заминал в У^[8] и вече дълго време служи при уския ван^[9]. Веднъж той чул в двореца шум от колесница, свирки и флейти, удари на барабан. Казали, че погребват Сишъ^[10]. Ванът непрестанно скърбял. Той издал заповед: гостите, които умеят, да съчинят погребална песен. Ван Йен веднага изпълнил заповедта. Неговият текст гласял:

*Там, на запад, е У, там У ван е владетел.
В облак-книга чета писмената на феникс.
Над реките — мъгла, балдахини от бисер.
О, къде ли пръстта златни фиби ще скрие?...^[11]
Виж, тревата хунеин^[12] вред земята покрива.
Стъпала от нефрит свързват трите тераси,
но тук няма простор за чист пролетен вятър —
той не може отвя тази скръб безутешна...*

Тези редове били поднесени и ванът много ги хвалил.

Когато се събудил, Ван Йен успял да запише този сън. Той беше от Тайюан^[13].

[1] Лунси — околия в днешната провинция Гансу. ↑

[2] Гун — висша титла. ↑

[3] Цзинжъу — област в днешната провинция Гансу. ↑

[4] Месеците се дават по използвания тогава лунен календар. ↑

[5] Пинканли, Пинкан — известен столичен квартал, населен с леки жени. ↑

[6] Посоките в Китай и до днес се определят най-често според посоките на света. ↑

[7] Дългите ръкави на дрехите обикновено се използват за носене на дребни предмети. ↑

[8] *У* — едно от древните китайски царства (средата на първото хилядолетие пр.н.е.). ↑

[9] *Ван* — титла, означаваща (за дадения период) владетел на царство. ↑

[10] *Сишъ* — знаменита красавица от древността. ↑

[11] В така зададения въпрос освен прекия смисъл може да се търси и намек за това къде, според изискванията на геомантията, трябва да се избере място за погребение. ↑

[12] *Хунеин* (букв. „Червено сърце“) — названието означава искрена преданост. ↑

[13] *Тайюан* — град в днешната провинция Шанси. ↑

Издание:

Заглавие: Средновековни китайски новели

Преводач: Бора Беливанова

Година на превод: 1967

Език, от който е преведено: Старокитайски

Издание: Първо издание

Издател: ДИ „Народна култура“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1967

Тип: Сборник

Националност: Китайска

Печатница: Държ. полиграфически комбинат „Димитър Благоев“

Редактор: Джан Сун-фън — Канети

Художествен редактор: Васил Йончев

Технически редактор: Александър Димитров

Художник: Владислав Паскалев

Коректор: Величка Герова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/996>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.